~~E 14659~~ 1. eks.

TALLINNA TÖÖLINE

Eesti töörahwa ühise wäerinna häälekandja

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Toimetus ja talitus:
Tallinnas, Googoli puiestee nr. 4.
Tööliste Keldris.

Üksik nummer 5 marka.
Tellimishind:
40 marka kuus.

Proowinummer. Jaanuari kuul, 1922 a. I. aastakäik.

1) Töölisteleht.
2) Kuhu see meid wiib?
3) Kellega ühes peab minema wäikemaamees?
4) Appi n. Wenemaa näljahädalistele.
5) Nõukogude Wenemaa ja tema naabrid.
6) Lenin n. Wenemaa seisukorrast.
7) Trotski sõja ja rahu kohta.
8) Tööliste liikumine wälismail.
9) Tööliste elu.
10) Koosolekud, üleskutsed ja teadaanded.
11) Kuulutused.

Töölisteleht.

Eesti ſuuremad tööliste-organiſatſioonid on aluſe pannud töörahwa ühiſele wäerinnale. Eesti töörahwa kõige laiemate kihtide toetus pangu aluſe töölistelehele — ſelle wäerinna häälekandjale!

Kurnajateklaſſi kallaletungimiſed töörahwale laienewad. Mitte ainult madalad palgad, mitte ainult politſei-kantſik, waid ka rängad makſukoormad on „põllumehe" K. Pätſi walitſuſel töörahwa jaoks. Tulumaks, rendimaks, iſikumaks langewad oma pearaskuſega tööliſe, ſauniku, wäikemaapidaja peale. Hiiglakulud, mis ſõjawäe, ſaatkondade, kaitſepolitſei ülewalpidamine nõuab, weeretakſe kehwemate rahwakihtide peale.

Wõitluſele wiletſuſe wastu kihutab meid wiletſus iſe. „Tallinna Tööline" on teenäitajaks töörahwale ſelles wõitluſes.

On põhiſeaduſe ſurnud paragrahwiks jäänud inimeſewääriliſe ülespidamiſe kindlustamine Eestis. Kes wõib ſeda töörahwale kätte wõita, kui mitte töörahwas iſe! Aga kes äratab need wiletſuſeſt allaſurutud hulgad? Kes korjab kokku töörahwa laialipillatud read? Tööliste ja wäikemaapidajate ühiſuſed ja liidud? Aga kui kaugele kostab nende hääl? Kas ei tämmata ſeda juſt töölistelehe puudumine!

Meie peame õppima oma waenlastelt. Kas on neil ühtegi ühiſt ettewõtet, mida nad mitte ei kuulutaks igal tänawal, kantslilt ja ajalehe weergudel? Nad teewad ſuurt kihutuſt wähemagi asja päraſt, mis neile kaſulik.

Meie aga — ſajatuhandeliſed töörahwahulgad — waikime hambaid kiristades ehk oigades. Meil ei ole, kus ilma ette kanda endi hädad ja puuduſed ja ſee teeb kurnajad weel ülbemaks. Eks lõpetanud riigikogu oma istumiſed jõulu eel jultunud jutuga, nagu ei oleks Eestis töötatööliſi. Täisſöönud herrad maaliwad paradiislikka piltiſid, olgugi et kümnetuhandeliſed hulgad otſe nälgiwad ja ſajatuhandiliſed wäga kehwalt elawad kõrwuti praſſiwa kodanluſega. Kuid nende hulkade ſuu on kinni topitud.

„Tallinna Tööline" on töörahwa ühiste hädade paljastaja ja töörahwa korraldaja ühiſele wõitluſele kurnajate wastu. Meie ſeame endi lähemaks ülesandeks wõidelda töörahwa eesotſas nende 12 ſeadusliku nõudmiſe eeſt, mis ſuuremate tööliste-organiſatſioonide poolt üles ſeatud Eesti töörahwa ühiſe wäerinna loomiſeks. Aga meie ei laſe ſilmiſt ka töörahwa wõitluſe lõpuſihti — töö wabanemiſt kapitali ikke alt.

„Tallinna Tööline" ſaab alles ſiis korralikult ilmuma hakata, kui töörahwahulgad tale aineliſe aluſe panewad. See peab ſündima ſel teel, et iga proletaarlane, kes külm ei ole oma klaſſi asja wastu, „Tallinna Tööliſe" tellijaks hakkab. Lehe põhikapitali loomiſeks tuleb hulgaliſi korjanduſi toime panna. Siis ſaab töölisteleht jalule. Seſt — peale töörahwahulkade eneste ei ole tal teiſi toetajaid.

Aga nagu inimene mitte üksnes leiwaſt ei ela, nii on ka töölistelehele paljaſt rahaſt wähe. Iga ärkſam tööline, pops, ſaunik, wäikemaapidaja ſaagu „Tallinna Tööliſe" kaastööliſeks! Kirjeldage oma eluwiletſuſi! Looge elaw ſide toimetuſe ja hulkade wahel!

Ainult tööline iſe wõib luua töölistelehe!
Elagu „Tallinna Tööline"!

Kuhu see meid wiib?

Kas ei awaldanud ſelles walitſewa klaſſi waim, kui wallaſekretäärid kuſagil maakonnas hiljuti lõpetaſid oma koosviibimiſe lauluga: „Jumal, Pätſi kaitſe Sa!" — mida lauldi tſaari hümnuſe wiiſil ja ſõnadega. Kas leiduks praegu palju neid, kes ſõjariista järel haarakſid, et demokraatliſt wabariiki kaitſta, kui meie ühel hiilgawal päewal tõeasja ees ſeiſakſime, et riigiwanem on endale krooni pähe pannud.

Teiste ſõnadega: Mis on meil weel järele jäänud demokraatiaſt?

Sügawasse ümaruſeſſe on walgunud demokraatliſed parteid — tööerakond ja ſotſialdemokraatia. Maaſeaduſe õnniſtuſt lõikawad maaliitliſed põllumeeste-kogud ja kannawad ſeda poliitiliſt lõikuſt aktſionääride ja börſeſpekulantide kätte.

Tööerakonna trumbi-äſs — uued aſunikud — kas tõuſewad haljale okſale ja ſajatawad ſealt ſiis tööerakonna „lõhkiſt ſüdant", wõi nad on tagaſi langemas palgatööliste hulka ja neawad tööerakonda, kes nad kahehobuſekohale wõlgade mädaſooſſe weetles. Muud wäikerentnikud — ſaunikud, popſid — on oma lootuſed pannud hallparuni helduſe peale ſeal, kus nad töörahwa wõitlusrinda ei ole astunud. Selles mõttes on õigus neil, kes ütlewad, et riigikogu walimiſed praegu raskuspunkti weel enam paremale poole nihutakſid. Seſt ſotſialdemokraatiaſt kui poliitiliſeſt jõuſt ei tule enam eriti rääkidagi.

Demokraatliſed parteid elawad oma wõimetuſe-päewi. Eks ole tööerakond K. Pätſi walitſuſes alaliſes järeleandmiſe ſõiduwees? Ja kas wõib olla wõimetumat oppoſitſiooni kui ſotſialdemokraatliſe partei riigikogus ja wäljaspool ſeda ſpardanud riigimeeste ſeeki? Kurjale mitte wastu panna, waid noomida tallena hunti, et ſee „liig" ahne ei oleks, — ſee on truualamline „tema kõrguſe" madaam demokraatia (loe: kaukameeste) oppoſitſioon!

Sõjaſeadus, ſõjakohtud tööliste wastu weel

ÜLESKUTSE

kogu Eesti töörahwa ühise wäerinna loomiseks.

12 seaduslikku nõudmist demokraatlise wabariigi walitsejatele.

Töölised wabrikutes, töökodades, meiſades, mõiſates, taludes! Saunikud ja wäikemaapidajad! Kogu Eesti töörahwas!

Puuduſe- ja näljatont hulgub Euroopas mööda tööliste linnajaguſid, hurtſikuid ja ſaune. Harilikule kurnamiſele, mis töörahwale on ikka oſaks ſaanud kapitalistliſes korras, on tulnud juure ſõja otſekoheste ja kaudſete kulude wäljapigistamine töörahwa higiſt. Sõjapidamine nõudis hiiglaſummaſid; riikide wõlad on mitmekümne kordſeteks kaswanud — töörahwale wirutatakſe makſuſid peale, et wõlgu ning nende protſente taſuda. Sõja wältel on läinud wanaks ja ära kulunud raudteede oſad, wabrikute ja tehaste hooned ning ſiſſeſeaded — töölised peawad oma ſeljaſt laſkma kümme nahka nülgida, et omanikud wõikſid ſiiski ſuurte kaſudega töötada ja ettewõtteid uuendada. Sõda tegi maataſa majad, terwed külad, linnad — töörahwas olgu ſee ſõnakuulelik lammas, kelle ſeljaſt kahjutaſu pügatakſe. Sõja ajal jäid põllud harimata ja wäetamata — ſulane ja rentnik olgu töölojuſeks waraſeſt hommikuſt hiliſe õhtuni ning wäetagu maa jälle ära oma higiga.

Eesti demokraatliſes wabariigis ei ole aſi teiſtwiiſi. Wahe on waheſt ſee, et ſiin möllab meie õiguste kõige toorem jalgade alla tallamine, ſeaduste rikkumine ja wägiwald walitſewate klaſſide poolt kõige demokraatliſemaks ülistatud muſtſiniſe-walge lipu all. Eesti demokraatliſe wabariigi põhiſeaduſe ſiſſejuhatuſes toonitatakſe, et „Eesti rahwas, kõikumatus uſus ja wankumatus tahtmiſes luua riiki, mis on rajatud õigluſele ja ſeaduſele ja wabaduſele, kaitſeks ſiſemiſele ja wäliſele rahule ja pandiks praegustele ning tulewatele põlwedele nende ühiskondlikus edus ja üleüldiſes kaſus, wõttis wastu ja määras aſutawa kogu kaudu... põhiſeaduſe". Klaſſiteadlikud töölised ei ole ſeda põhiſeaduſt teinud, ega wastuta tema eeſt. Aga meie nõuame, et need, kellede kätetöö ta on, käikſid iſe piſutki tema järele ning laſekſid töörahwaſt oſa ſaada natukegi „õigluſeſt, ſeaduſeſt ja wabaduſeſt".

See põhiſeadus lubab kindlustada kõigile inimeſewääriliſe ülespidamiſe — „ſeaduste läbi, mis käiwad harimiſeks maaſaamiſe, eluaſeme- ja tööſaamiſe, ſamuti emakaitſe, tööjõukaitſe ning nooruſe, wanaduſe, töövõimetuſe wõi õnnetuste puhul tarwiliku toetuſe ſaamiſe kohta". Aga kus on need ſeaduſed? Kus on ſee „inimeſewääriliſe ülespidamiſe kindlustamine?"

Me näeme ſpekulante ja riigiwargaid, kes üleöö miljonäärideks kerkiwad, kelledel on kümnete miljonite ſuuruſed ſiſſetulekud. Aga harwa leiame tööliſe, kooliõpetaja, wäikſe ametniku, käſitööliſe, maalapipidaja, kel alati tükk leibagi oleks kindlustatud.

Kõrgete riigiametnikkude leſed ning lapſed ja kaitſepolitſeinikud (nuhid) ja nende perekonnad on ſaanud ohtralt toetuſt ja abirahaſid. Aga töötatööline ei leia tööd ega ſaa abi; wanaduſeſt jõuetu proletaarlane on jäetud ſaatuſe hooleks.

Ei ole keelatud ſuuri ſummaſid „riigi-iſade" majade oſtmiſeks ja ehitamiſeks. Aga tööline nii linnas kui maal aſub terwishoiuwastastes korterikongides, kus korralik peremees oma loomagi ei pea.

Maad on ſaanud „harimiſeks" eeſtkätt kindralid, wabadusriſtirüütlid ja jõukate talunikkude wõſud. Töölised aetakſe mõiſate tükeldamiſel kuuſe alla. Kehwemad mõiſamaade rentnikud ägawad makſude-koorma all nagu teiſedki wäikerentnikud: ühelt nõuab riik, teiſelt hallparun määratut renti iga maa-jalatäie eeſt.

Demokraatline wabariik wõtab lõwioſa oma ſiſſetulekuteſt nõndanimetatud kaudſeteſt makſudeſt: tikkude, tubaka, jookide aktſiiſiſt, igaſuguste tarbeasjade tollimakſudeſt. Selle tagajärjel makſab kümnekordne miljonäär riigi kaſuks nende pealt ſama palju kui proletaarlane wõi wäikemaapidaja. Kroonu wiinamonopoliga püütakſe wiimaſeid penniſid töörahwa taskuſt.

8-tunniliſe tööpäewa wastu peetakſe ſõjakäiku — ettewõtjad peawad plaaniſid, kuidas ſeda igalpool 10-tunniliſe wastu ümber wahetada. Majateenijate tööpäew on piiramata. Põllutöös on ta paberi peal kuni 11 tundi, tegelikult 14 ja enamgi.

Haridus on Eesti demokraatliſes wabariigis rikaste eesõigus, ſeſt kogu töörahwa nooruſugu ei ſaa iſegi algkoolis käia wanemate kehwuſe päraſt.

Walitſewad klaſſid hirwitawad ülbelt, kui meie aſemikud neilt riigikogus wõi omawalitſustes kõige piſemaidki töökaitſeſeaduſi ja töörahwa olukorra kindlustamiſt nõuawad. Harilik ettekääne: Meie noor wabariik ei jakſa neid nõudmiſi täita!

Aga ometi kulutab noor wabariik üle kolmandiku oma ſiſſetulekuteſt ſõjawäe ja kaitſepolitſei peale. Iſegi Wene tſaariwalitſus ei pildunud niiwiiſi rahwa raha ſõjajumalale ja ſandarmide ſiniste püksite peale. 1922. aasta eelarwe järele peab iga hing demokraatliſes wabariigis makſma üle 1000 marga ſõjawäe ja poliitiliſe politſei (nuhkide) peale.

Kas ei tähenda need ſõjawäe kulud ka ſeda, et ſõjahädaoht õhus hõljub, Kas ei tähenda ſee ſeda, et Eesti iga ſilmapilk jälle wõib ſaada mängukanniks Prantſuſe ja Inglise rahakuningate käes? Kas ei ole Karjala mäſſud, mida Soome lihunikud korraldawad, eelmänguks üleüldiſele ſõjakäigule Nõukogude Wenemaa wastu, mis ka Eesti töörahwale uuſi kannatuſi ja wiletſuſi juure tooks?

Eesti demokraatliſe wabariigi põhiſeaduſes ſeiſab, et „Eestis on wabadus oma mõtteid awaldada ſõnas, trükis, kirjas." Seda paragrahwi on ſeletatud nii, et töörahwal pole ei ſõna- ega trükiwabaduſt, kui ta walitſewatele klaſſidele hooſianna ei laula.

Eesti demokraatliſe wabariigi põhiſeadus ütleb, et „kõigil Eesti kodanikkudel on õigus awalikku rahu rikkumata koosolekuid pidada ſõjariistadeta" ja et „ühingutesſe ja liitudesſe koondumine on Eestis waba". Seda õiguſt on wõinud wabalt tarwitada hallparunite küttrühmad ja ettewõtjate ühiſuſed. Aga töörahwale tehakſe takistuſt iga koosoleku asjus. Ta ei ſaa ſeaduſliſel aluſel ülemaaliſt nõupidamiſt kokku kutſuda. Tööliste ühiſustele pole ſiiamaani lubatud ülemaaliſelt ühineda.

Põhiſeaduſe paragrahw 15-das ſeiſab, et „Eestis on kindlustatud õigus pöörata kaebtuſtega ja palwetega wastawate awalikkude aſutuste poole", ja paragrahw 27-das, et „riigiwõimu kõrgemaks teostajaks Eestis on rahwas iſe".

Kuid kas on mingit kindlustuſt, et meid ſellegi eeſt ei wõeta wastutuſele, miks me ei wii palwekirja wabariigi walitſuſe kantſeleisſe, waid julgeme kaebada praeguste walitſejate peale otſekohe töörahwale, kui riigiwõimu kõrgema teostaja enamuſele?

Aga waatamata kõigeſt ſurweſt, mida meie wastu wõidakſe tarwitada, ei ſaa meie ſiiski waikida. Meie ei ſaa rahulikult pealt waadata, kui töörahwas kiduneb ja wälja ſureb. Me tahame kõigeſt hoolimata järelandmata wõidelda algtingimiste eeſt, mis wõimaldakſid töörahwale oſagi neiſt mõnuſusteſt, mida tarwitawad walitſewad klaſſid.

Meie nõudmiſed on:

1) **Töölistele taſu alammäär, mis kindlustaks ta inimeſewääriliſe ülespidamiſe;**

2) **Kõik töölised riikliſelt ära kinnitada töötaoleku, wanaduſe, tööjõuetuſe, wigastuste, haiguste wastu; naistöölised — emaksſaamiſe korraks.**

3) **Riigi- ja omawalitſuste poolt töölistele korralikud korterid. Sulastele ja majateenijatele wähemalt oma-ette tuba. Wäikemaapidajatele hoonete ehitamiſeks ja parandamiſeks materjaalid taſuta. Mõiſateſt wäljatõstetud töölistele eluaſe. Saunikutele, popſnikkudele ja rentnikkudele õigus edaſi aſuda talu, mõiſa wõi riigi maa peal.**

4) **Tööpäew kõigis tööharudes lühendada wähemalt 8 tunnini.**

5) **Mõiſate tükeldamine ſeiſma.**

6) **Maa harimiſeks ja weed ning nende rannad kalapüüdmiſeks taſuta. Mitte mingit renti töörahwalt ei riigile ega eraomanikule. Mitte mingit taſu mõiſnikkudele ärawõõrandatud maa ja inwentaari eeſt.**

7) **Mitte mingiſuguſeid kaudſeid makſuſid. Makſud ſuurte ſiſſetulekute, waranduste ja päranduste peale. Töölised, teenijad ja muu töörahwas tulumakſu alt wabaks.**

8) **Kindel rahu üleüldſe ja Nõukogude Wenemaaga iſeäranis.**

9) **Kaitſe(nuhkide)politſei ära kaotada. Alaline ſõjawägi laiali — noored mehed kaſarmuſt loowa töö juure. Sõjawäe ja nuhkide peale minewad ſummad töörahwa olukorra parandamiſe ja rahwahariduſe peale.**

Kõik rahwas ſõjariistu. Töörahwale ſamaſugune õigus omakaitſet korraldada, nagu on peremeestel nende küttrühmade ja kaitſeliidu näol.

10) **Alg-, keſk- ja kõrgem haridus kõigile makſuta. Töörahwa lastele õpeabinõud, toit, riided, jalanõud, kõigis koolides demokraatliſe wabariigi poolt.**

11) **Sõjaſeiſukord igal pool wiibimata lõpetada. Töörahwale ſamaſugune ſõna- ja trükiwabadus ning ſamaſugune õigus koonduda ühiſustesſe ja liitudesſe ning pidada koosolekuid, nagu on wabrikantidel, kaupmeestel, majaomanikkudel ja hallparunitel.**

12) **Poliitilistele ſüüdistustele kriips peale. Poliitiliſed wangid wabaks. Poliitilistele põgenejatele (peale parunite) õigus tagaſi tulla.**

Kas on meie nõudmistes midagi kuriteoliſt ehk ülekohtuſt? Ei! Meie nõuame ſiin ainult ſeda, et demokraatliſe wabariigi walitſejad põhiſeaduſe tähte ja mõtet täidakſid. Meie nõuame, et demokraatliſes wabariigis ei oleks korda, kus ühedel on õigus teiſi kurnata, kuna teiſtel on ainult õigus ennaſt kurnata laſta.

Kuidas neid nõudmiſi teostada?

Õppigem ſeda oma waenlastelt! Kui meie waenlaſed meie wastu astuwad, unustawad nad kõik omawaheliſed lahkuminekud. Kas ei toeta maaliit — ſuurtalunikkude partei — truult kõiki wabrikantide ja majaperemeeste nõudmiſi? Eks põllumeeste-kogude wõitlus maatööliste wastu leia ikka lahket abi wabrikantide ja majaperemeeste poolt?

Kümme korda ſuurem peab olema üksmeel meie wahel. Seſt meil ei ole Eedeni aeda, mille wiljapuude ja peenarde päraſt tülitſeda. Mis lahutab meid ſiis teineteiſeſt? Et ühe ſeljaſt nülitakſe nahk ilma lihata, teiſe ſeljaſt aga tükkis lihaga?

Töölised, wäikemaapidajad, wäikſed käſitöölised, wäikekalamehed ja muu töörahwas on wähemalt kaks kolmandikku kogu rahwaſt. Nüüd on nad wähemuſe kontſa alla ſurutud. Miks päraſt? Sellepäraſt, et nad kokku ei hoia. Sellepäraſt, et nad aru ei ſaa ikka weel, misſuguſe jõu nad ſünnitawad, kui kõik ühinewad.

Tarwis iga wiimne kui mees- ja naistööline, kõik need, kes oma kätewaewaſt elawad, koguda ühiſustesſe, need ühiſuſed koondada ülemaalisteks liitudeks ja liidud ühendada ainſaks ſuureks organiſatſiooniks.

Siis ſaame jõu, mis ſuudab kõrwaldada praeguſe ülekohtu ja wägiwalla, murrab maha need okas-aiad, millede taga meid kui metsloomi punris hoitakſe.

Töölised linnas ja maal! Wabrikuproletaarlaſed ja taluſulaſed! Wäikemaapidajad ja ſaunahüttide elanikud! Raputage endiſt loidus ja ükskõikſus! Kadugu ootamine, nagu wõidaks keegi teine meile inimeſeõiguſed.

Meie iſe peame tegema lõpu oma ſenistele kannatustele ja wiletſustele, kaotama wähemuſe poolt makſmapandud korra, teostades eeſtkätt need 12 nõudmiſt!

Andkem ſeks wennalikult teineteiſele käſi!
Elagu rakuskäte ühine wäerind!
Elagu wõitlus töörahwa wabanemiſe eeſt!

Jaanuarikuul, 1922.

Tallinna Tööliste Ühiſuste Keſknõukogu.
Tallinna Raiooni Wabrikute Tööliste Wanemate Nõukogu.
Walga Tööliste Ühiſuste Juhatus.
Tallinna Tubakatööliste Koosolek.
15. jaan. 1922.
Wiimſi Tööliste Ühiſuste Koosolek.
15. jaan. 1922.
Wiljandi linna Tööliste Ühiſus

kaks aaſtat peale rahulepingu allakirjutamiſt Tartus — riigis, kus tööerakonna häälteſt oleneb ſõjaſeaduſe lõpetamine. Samal ajal — üheltpoolt tükk amneſtiat Horthy poolt Ungaris ja teiſelt — kuulſa We-tſhe-ka (kontrrewolutſiooni, ametnikkude kuritegewuſe ja ſpekulatſiooni waſtu wõitlemiſe komiſjoni) tegewusulatuſe piiramine ja amneſtia walgewäe ſoldatitele Nõukogude Wenemaal. Nagu pilkepilt allkirjaga: demokraatia ei ole wägiwallawalitſus! Seda pilti kõlbaks kinos näidata koorilaulu ſaatel: „Jumal, Pätſi kaitſe Sa!"

Wõi oleks ſellega midagi põhjalikult ära muudetud, kui täna ſõjaſeadus lõpetataks? Eemalt näeme meie K. Einbundi portfelliſt tõuswat kaitſeſeiſukorra ſeaduſe-päikeſt, mis komendantide aſemele ſeab politſeiliſe ſeaduſe-päikeſe mis komendantide aſemele ſeab politſeiliſe heaksarwamiſe ja Siberi puuduſel Kihnu ſaarega lepib. Tuleb ſiis nii, et meie demokraatial oli eestikeelde tõlkimata tſaari rikkalikuſt päranduſeſt weel adminiſtratiiwſete kariſtuſte ſeadus, ſee puudus madaam demokraatia palgel plaaſterdatakſe kinni.

Walitſew kurſs mõiſtab rahwawalitſuſt nii, et wäikeriigiwanemal peab olema ſuur ja kallis maja, wäikeriigi kahejalgſele töölojuſele kõlbab aga ka kuur. Kuid miljoniliſe mööbli peal miniſtrina ehk rahwaeſituskogu juhatajana iſtudes ei tundu meie riigimeeſtele riik weel mitte küllalt riigina ja rahwawalitſus weel mitte küllalt rahwawalitſuſena, kui militarismi altarile ei tooda ohwriks miljardaſi töörahwa waewa. Riigikaitſe neelab kolmandiku kõigiſt riigi kuludeſt. Püha Jüri kutſikaid — ſkoute ja noorſeppaſid kaswatatakſe ſõjawaimus maaſt madalaſt peale. Aga kelle waſtu on ſiis töörahwas ſelles riigis kaitſtud? Wõi kelle waſtu on kaitſtud Eeſti pind? Jutt kaitſeſt ei tee olemataks, et n.n. rahwawalitſus ſõjajumalat orjab mitte wähem kui kõige militariſtlikumad riigid.

Wälispoliitika, mis mitte ei teeniks Nõukogude Wenemaa waenlaſi, laſeks ſuureſti kärpida ſõjaminiſteeriumi eelarwet. Terwe rahwa ſõjariiſtupanek oleks rahwale odawam kui nende ſtaabide ülewelpidamine, mis praegu hoiawad ſõjariiſtu ſalliwaſt rahwahulkade kätte.

Eeſti demokraatia pankrott on mitte ainult ideeline, waid ka materjaalne, ſeſt järk-järgult on ta kõik poſitſioonid mänginud parempoolſe kodanluſe kätte, kelle külges demokraatiat niiſama palju kui luikal rooſilõhna.

Ja töörahwahulkades kuni tema kõige ſügawamate kihtideni ſünnib wäärtuſte ümberhindamine. Ei taha ſee tööline uskuda juttu rahwawalitſuſeſt, kelle ühiſuſed alaliſeks märgilauaks on wabariigi politſei tagurliſele meeleterawuſele ja kelle palgawõitlus tembeldatakſe riigiäraandmiſega üheweääriliſeks teoks. Ei taha ſee ſaunik häſti enam uskuda demokraatliſe korra walitſemiſe ſiiſe, keda hallparun wana paſtlapaari ees põlwiſtama ähwardab panna. Waid järjeſt kaswab töörahwahulkades tung ühiſel jõul wõitluſesſe minna kaukameeſte wõimu waſtu.

Süweneb ülepääſematu kuriſtik kodanluſe ja töörahwa wahel. Kõweneb töörahwa eelwägi. Läinud aaſtate ränkades wõitluſtes karaſtatud tööliſteſalkade ümber kogub ikka tihedamate ridadena töörahwahulki. Tänapäew wõideldes oma olukorra parandamiſe eeſt, õpiwad need hulgad mõiſtma, et kõik oſaliſed wõitluſed ja wõidud üürikeſed on oma tagajärgede poolest ning teewad ſelleſt kõik järelduſed.

Kellega ühes peab minema wäikemaamees?

Juba ligi 4 aaſtat ſeiſame meie, wäikemaapidajad, teelahkmel. Me ei tea, kuhu pöörata, wõi kelle poolt pakutud kätt waſtu wõtta. Siin on maaliit, kes meid põllumeeſtekoguſſe tirib ja ühel ajal mõiſnikkude, kirikhärrade, ſuurte oſtetud kohtade omanikkude poliitikat ajab. Makſud tõſtma, ſealhulgas ka wäikemaapidajate peale, et ſuurtalunikkudel ja mõiſarentnikkudel neid wähema kanda oleks! Rohkem renti peale nii aſunikkudele kui teiſtele wäikemaapidajatele: Mida rohkem need oma taſku riigi kaſuks pahupidi pööráwad, ſeda wähem makſab hallparun. Mis on meil, wäikemaapidajatel, ühiſt niiſuguſe ſuurtalunikkude koguga? Missugune pime peab ſee wäikemaamees olema, kes ſelle hallide ronkade kogu ſabas lõrgib? Kas on midagi ühiſt meie ja nende ſeiſukorras, kuna meie raske makſukoorma all ägame, ſuurte oſtetud kohtade omanikud aga jumalamuidu oma talud on kätte ſaanud rahawäärtuſe langemiſe läbi ning nüüd ainult pööraſes ahnuſes mammonaſt a Pabeltorni ehitawad?

Teiſelt poolt ſokutab meid oma poole tööerakond. Need härrad lubaſid wäikemaapidajatele küll maapealſet paradiiſi, aga kus ſee on nüüd? Kas ſee on paradiis, kui ſuurtalunik oma kandimehelt tuhat ja paar wakamaa eeſt renti nõuab? Kas ſee on paradiis, kui mõiſamaade aſunikud kuſagil küünis wõi ükstoapiſuuruſes onnis aſuwad ja wilja peawad laſkma põllul ära mädaneda? Kas ſee on paradiis, kui riik, mille walitſuſes tööerakond iſtub, maa eeſt, mis pidi rahwa omaks ja harimiſeks olema, meeletut renti wõetakſe? Kuſt ſee tuleb, et tööerakond lubab ſamaſuguſt pearaha wõtta tööliſelt ja wäikemaapidajalt nagu rikkalt mõiſapidajaltki?

Neli aaſtat on meid anedeks peetud. Neli aaſtat oleme meie endid ninapidi wedada laſknud ſuurtalunikkudeſt, adwokaatideſt, pangapidajateſt, wabrikanditeſt. Neil oli tarwis meie poegi, wendi, meid endid ſõjawäkke. Aga nüüd, kus meie nõuame antud lubamiſte täitmiſt, nõuame — et mitte paradiiſi, waid lihtſalt inimeſewääriliſt elamiswõimaluſt, nüüd kehitawad need härrad õlaſid ja laſewad meid onnides kopitada. Hallparunid aga aſutawad omakilitrühme, walitſewad meie nimel maa üle ja ootawad ſilmapilku, mil meid maalappidelt minema peksta, ei neid ſiis uueſti werehinna eeſt wälja rentida wõi oma karjamõiſaſt kohtade külge wõtta.

Kus on ſiin pääſetee? Mida peame ette wõtma?

Esimene aſi — me peame **ühinema**! Meil ei ole oma organiſatſiooni, kes wõiks meie eeſt ſeiſta. Meie peame üle maa looma wäikemaapidajate ühiſuſed. Need tuleb ühendada omawahel. Nii ſaame ülemaaliſe liidu. Selle abil wõime ühiſel jõul wälja aſtuda oma õiguſte eeſt.

Aga ſeda on wähe. Üksi oleme ſiiski nõrgad wabrikantide, ſuurtalunikkude, kaupmeeſte waſtu, kes kõik ühes kambas on. Meie peame omale liitlaſe, kaaswõitleja otſima. Niiſugune rahwakiht, kellel põhjuſt pole kunagi wäikemaa- ja wäikemajapidaja waſtu minna. Kas on niiſuguſt kihti olemas?

On! Need on tööliſed linnas ja maal. Ütelge, mis takiſtab meid nendega koos minema? Nendega wõitlewad igal ſamul ainult teiſte kurnajad — need, kes omal ſulaſeid, tüdrukuid, tööliſi peawad. Aga wäikemaapidaja, kel kunagi ſulaſt pole? Wõi käſitööline, kes iſe oma leiba teenib? Wõi waene kalamees? Miks ei wõi meie minna koos tööliſtega, et ſuuremat jõudu ſaada?

Tallinna tööliſed on awaldanud oma 12 nõudmiſt. Seal on mõned, mis otſekohe meie kaitſeks on üleſſeatud. Näituſeks, **rendi ärakaotamine**, mida makſame maa- wõi wete-omanikule. Siis makſukuſimus, **prii (makſuta) kool, majadeehitamiſe ja parandamiſe materjaali makſuta andmine riigi poolt.**

Aga kui me tahame, et tööliſed meid toetakſid ja et nende nõudmiſed läbi läheksid ja ka meile kaſu annakſid, peame oma poolt toetama nende wõitluſt paremate elutingimiſte eeſt. **Meie peame nende pakumiſe waſtu wõtma ja ühiſe töörahwa wäerinna looma, mille ühel tiiwal on tööliſed, teiſel wäikemaapidajad.**

Niiſugune ühine wäerind on Wenemaa tööliſtel ja kehwemal talurahwal. Ja näete, neli aaſtat walitſewad nad üheskoos ſuure Wenemaa üle. Mitte ainult oma maa mõiſnikkudeſt ja wabrikandideſt, waid ka teiſte maade rööwikuteſt on nad ühiſel jõul wõitu ſaanud. Maa (mõiſad) on makſuta talurahwal tarwitada, wabrikud on kapitaliſtidelt ära wõetud. Ja niiſama kindel on, et Judenitſh j Koltſhak ammu juba oleks tſaari jälle troonile ja mõiſnikud tagaſi oma häärberidesſe pannud, kui ſeda ühiſt wäerinda tööliſtel ja kehwal talurahwal poleks olnud.

Wäikemaapidajad, ärge olge loid, ärge oodake ega wiiwidage, kuni teie onnid ära lagunewad, teid kuuſe alla tõſtetakſe nagu mõiſateſt wäljaaetud tööliſtega tehti, ja teie maalapid antakſe ſuurtalunikkudele ja nende wõſudele!

Ühiſed read tööliſtega!

Rakuskäed tundku teineteiſt!

Wäikerentnik.

Appi nõukogude Wenemaa näljahädalistele!

22 miljoni inimeſt nälgas! Kirjeldamata on ſee häda, mis walitſeb Nõukogude Wenemaal ikaldusest tabatud kubermangudes. Söödi puujuuri, rohtu, lehti. Söödi iſegi pehmet ſawe. Nüüd katab paks lumi maad aj inimeſed näriwad puukoort. Sajadtuhanded põewad kõhuhaiguſi, kümnedtuhanded — ſoetõbe. **Poolteiſt miljoni on wälja rändanud rahwaſt, aga häda ei ole ſee pehmendanud mitte. Kui nüüd raudtee jaamades wilja on, ſiis ei ſaa ſeda küllalt kiireſti külades ſe wedada, ſeſt et hobuſed waewalt jalul ſeiſawad.**

Ja hakkab tulema koledaid teateid. Emad tapawad ja ſööwad oma lapſi. Surnute kallale tormawad need, kes homme ka ſurema peawad, nad ſööwad ſurnuid. Surnukuurid on ſõjariiſtus walwe all, aga tuleb juhtumiſi ette, kus ſurnuid hauaſtki wälja waraſtatakſe ja —ſüüakſe.

Niiſuguſed on tõeaſjad. Wenemaa töörahwas püüab oma nälgiwaid wendi aidata niipalju kui wõib. Järjeſt on kaswanud wabatahtlik abi näljahädaliſtele. Kui juulist ſeptembrini kokku 280.000 puuda wilja annetati, ſiis annetati oktoobris juba 400.000, nowembris 600.000 ja detſembris 800.000 puuda. Nõukogude walitſus on kõik oma jõu abiandmiſe peale koondanud. Taliwilja muretſes walitſus näljakubermangudele 12.147.598 puuda. Suwiwilja kawatſeb walitſus anda ſeemneks 30.759.000 puuda. Kartulaid on antud 4.090.000 puuda. Toiduwilja on näljakubermangudesſe ſaadetud ligi 7 miljoni puuda. Oſaliſte andmete järel oli näljakubermangudes nowembris kaugelt üle tuhande makſuta ſöögimaja awatud. Raha oli nowembrini näljahädaliſtele ſaadetud 980.865 miljoni nõukogude rubla. Kewadel algawad riigi poolt korraldud ſeltskondliſed tööd. Näituſeks — uute maadeharimine ja niiſutamiſe kanaalide kaewamine, kuhu 50.000 tööliſt wõetakſe. Korraldatakſe metſatööd, ehituſtööd; tellitakſe 5—6 miljoni kuldrubla eeſt kõikſugu tarbeaſju, mis talupojad näljakubermangudes walmiſtawad, nagu labidad, poolkaſukad, korwid, wildid jne. Talurahwale antakſe abi kariloomade alale hoidmiſeks. Kokku on walitſus läinud aaſtal näljahädaliſte riikliſeks awitamiſeks kulutanud 146.268.651 kuldrubla. Ükski teine walitſus ei oleks niiſugustes oludes nälgiwatele rahwahulkadele niiſuurt abi annud kui Nõukogude walitſus.

Wäljamaalt on abi ſaadud rahas ligi 5 miljoni kuldrubla wäärtuſes. Ainetena üle kahe ja poole miljoni puuda. Järjeſt kaswab wäljamaa tööliſte abi, mis juba warsti 800 miljoni Sakſa margani ulatab. Wäljamaa tööliſed on ſaatnud 17 laewatäit aineid, mis kuni uue lõikuſeni 200.000 inimeſt ära toidab.

Ühtekokku on uue lõikuſeni näljakubermangudele waja anda 120 miljoni puuda. Selleſt annab riik 81 miljoni ja wäljamaa eraabi on annud 8½ miljoni. Jääb puudu 30 miljoni ümber. Selle annab Ameerika.

Kas ſee wabaſtab tööliſteklaſſi abiandmiſe kohuſtuſeſt? Sugugi mitte! Waid juſt wäljamaa tööliſte pealekäimiſel on kapitaliſtliſed walitſuſed Nõukogude Wenemaa näljahädaliſt aitama hakkanud. See abiakt paiſub ſeda ſuuremaks, mida enam tööliſed igal maal iſe ära teewad, et ainult töörahwa wabariiki aidata.

Kas on Eeſti töörahwas oma rahwuswaheliſe ühiſtunde kohuſe täitnud? Ei, weel mitte! Tallinna wabrikuteski, kus jõuluni 100.000 marka annetatud oli, on annetuſte kogumine alles pooleli. Mida ſiis ütelda weel teiſte paikade kohta! Aſjata ei wõi wiiwitada. Kuigi meil wähe on, aga — kus on tööliſtel midagi üleliigſet? Ja Wolgamaade näljahädaliſel on weel wähem kui kõige näljaſemal wäljamaa tööliſel.

Igal pool tuleb ühe päewapalga annetamine läbi wiia! Iga tööliſteühiſus annetagu oma kõhnaſt kasſaſt. See aſi — iga ametiühiſuſe lähema peakoosoleku päewakorda!

Lenin nõukogude Wenemaa ſeiſukorraſt.

9. Wenemaa Nõukogude kongresſil eſines Lenin pika kõnega Wenemaa Nõukogude wabariigi wäliſe ja ſiſemiſe ſeiſukorra kohta. Siin toome mõned wäljawõtted Lenini kõneſt. Wenemaa rahwuswaheliſt ſeiſukorda iſeloomuſtas Lenin kui „teatud, kuid kahtlemata mittepüſiwat taſakaalu". Ta ütles, et ſeiſukord on teiſiti kujunenud kui enamlaſed ſeda algul arwaſid. Teiſte maade töörahwas ei aſtunud mitte nii kiireſti rewolutſiooni teele.

„Kui meie ſiiski praegu näeme ainukeſt Nõukogude wabariiki — jatkas Lenin — mida terwe rida pööraſelt waenulikka imperialiſtlikka riikiſi ümbritſeb, ſiis tekib tahtmatult küſimus, kuidas wõis ſee tulla, et ikka weel olemas on. Wõib ilma mingiſuguſe kitſalduſeta ütelda: See wõis ſündida ſellepäraſt, et meie aruſaamine ſündmuſteſt oma põhialuſtes õige oli. Tuli ilmſiks, et kuigi meie ei ſaanud ſeda kiiret, otſekoheſt toetuſt terwe maailma töörahwa hulkade poolt, mille peale meie rehkendaſime ja mida meie oma poliitika aluſeks panime, ſiis oli meil ikkagi teiſtlaadi toetuſt. See on terwe maailma töörahwahulkade poolehoid, iſegi meile kõige waenulikkumates riikides, ſee oli otſuſtawaks põhjuſeks, miks kõik meie waſtu ettewõetud ſõjakäigud kokku wariſeſid."

Küſides, kas wõib kaua keſta praegune rahwuswaheline taſakaal, waſtas Lenin: „Ei tea, ja arwan, et ſeda teada ei wõi. Ja ſellepäraſt on tarwilik kõige ſuurem ettewaatus meie poolt. Ja meie poliitika eſimeſeks käſuks peab olema: Olla walwel! meeles pidada, et meid piirawad inimeſed, klasſid, walitſuſed, kes awalikult kõige ſuuremat wihkamiſt meile awaldawad. Meie oleme walmis kõige ſuuremaid järelandmiſi tegema ja ohwreid tooma, et aga rahu alal hoida, mida meil nii kalli hinnaga lunaſtada tuli. Aga meie ei ole nõus lõpmata ohwerdama, ja las peawad ſeda häſti meeles Soome, Poola ja Rumeenia ſõjaparteide ja maadewõitmiſe kildkondade eſitajad, kes ſuneks wäikeawuliſed on. Meie ei laſe hirwitada rahulepingute üle, ei laſe katſeid teha meie rahuliſt tööd ſegada, meie ei laſe ſeda mitte mingil juhtumiſel ſündida ja tõuſeme kui üks mees, et oma olemaſolu kaitſta."

Wabariigi ſiſemiſe ſeiſukorra kohta ütles Lenin: „Põhiküſimus, kõige oluliſem küſimus on — tööliſteklaſſi ja talurahwa wahekord, ſee on — tööliſteklaſſi liit talurahwaga, ſ. o. oskamine aſja nii ſeada, et omapoole wõita talupoegade hulka, keda rõhub kapitaliſm, keda rõhuwad mõiſnikud, keda rõhub tema wana wilets ja nigel majapidamine; meie peame neile näitama, et ainult liit tööliſtega, mis raskuſi ſel teel ka kanda ei tuleks, aga raskuſi on palju ja ſilmi kinni pigiſtada nende peale meie ei wõi, — et ainult ſee liit wabaſtab inimkonna niiſuguſteſt aſjadeſt, nagu hiljutiſed imperialiſtlikud tapatalgud, ja neiſt metſikuteſt waſtoludeſt, mis meie praegu kapitaliſtlikus maailmas näeme, kus maakera hiiglaſuur elanikkudehulk wiletſuſt kannatab, kuna tal wõimaluſt ei ole tarwitada olemasolewaid kultuuri ja warasid, wäike arw, tilluke käputäis kõige rikkamaid riikiſi aga lämbub oma rikkuſes. — Tänini on maailma tööſtus walmiſtanud tapariiſtu, maakera peal aga on maid niiſuguſe arenenud ſuurtööſtuſega, mis korraga wõiks waruſtada ſadaſid miljoniſi mahajäänud talupoegi, ja ſeda tuleb aluſeks wõtta kawatſuſtele.

Ei wõi olla muud majandusliku ſidet talurahwa ja tööliſte, ſ. o. põllutöö ja tööſtuſe wahel, kui wahetuskauplemine. Selles on aſja päriſolu. Kui ei ole õitſewat ſuurtööſtuſt, mis korraga wõiks oma ſaaduſtega talurahwaſt rahuldada, ſiis ei ole tööliſte ja talupoegade liidul muud pääſeteed, kui ainult kauplemiſe tee. Abſoluutne wajadus wiis meid ſellele teele ja ſelles ſeiſab meie uue majandusliku poliitika päriſolu."

Põllumajanduſes on kätte ſaadud, et taliwilja on külitud näljakubermangudes 75 % põllupinnaſt, oſaliſelt ikaldanud kubermangudes — 102 %, teiſtes 123—126 %. Olgugi et olud ſaatanlikult raſked olid, ſiiski on talupoega aidatud taliwilja aſjus. Nüüd ſaab Ameerikaſt 60 miljoni kuldrubla eeſt ſuiwilja, mis kewadiſe ſeemnewilja kindluſtab ja nälga lahendada aitab. — Naturaalmakſu kawatſeti wõtta 230 miljoni puuda wilja, nälja tõttu tuli ſeda alandada 215 miljonini. See wiib waewalt otſad otstega kokku; ſellepäraſt tuleb makſ tingimata terwelt koguda. Selleta ei ſaa uueſti jalale ſeada ſuurtööſtuſt.

Kütteaineid oli 1921. a. teiſel poolel waja 278 miljoni puuda, ſaadi aga umbes 234 miljoni puuda. Kiwiſüſi kawatſeti ſelle hulgas ſaada 143 miljoni puuda, ſaadi 184; ſiin oli edu. Turwaſt kawatſeti 24 milj. puuda, ſaadi 50. Aga üleüldiſelt tuli ſiiski puudujääk. — Doentſi kiwiſöe piirkonnas kaewati 1920. a. 272 milj. puuda, 1921. a. aga 850 miljoni puuda, enne ſõda aga 1.000.700.000 puuda. — Metallitööſtuſes walmiſtatakſe umbes 8 % ennesõjaaegſeſt. Niiſuguſesſe wiletſuſesſe on imperialiſtlik ſõda ja koduſõda tõuganud Wenemaa. Aga aſi edeneb: 1921. a. eſimeſel poolel ſulatati 70 tuh. puuda malmi, oktoobris 180 tuh. puuda, nowembris juba 270 tuhat.

1918. ja 1919. a. awati 51 elektrijaama, millede jõud 8½ tuh. kilowatti. Need tagajärjed on wäga wäikeſed, aga ſiiski näitawad need talupoegadele, et Wenemaa ei jää peatama käſitſitöötamiſe juure, waid läheb edaſi. 1922. a. awatakſe 2 hiiglaſuurt elektrijaama — üks Moſkwa, teine Peterburi all.

Eriti peatas Lenin weel turbatööſtuſe juures, mille tagawarad Wenemaal lõpmatud. 1920. a. ſaadi turwaſt 93 milj, 1921. a. — 189 milj. puuda. On üles leitud turbapumbad, mis tööd ſuureſti kergendab, Sakſamaalt on tellitud ja ſaame 1922. a. 20 pumpa. Mehaniliſe tööwiiſi juure üleminek aitab Wenemaa kiiremini kitſikuſeſt wälja kui ühegi teiſe maa. Lõpuks toonitas Lenin: „Ülesanne ſeiſab ſelles, et ränkas, karmis majanduslikus wõitluſes, wiletſuſes ning kuulmata raskuſte, leiwapuuduſe, nälja, külma olukorras läbi teha õppuſt, mida meie läbi tegema peame, ja ſiin on iga katſe ſelleſt üleſandeſt kõrwale puikleda, iga katſe ſilmi kinni pigiſtada, nagu oleksime meie ſiin kõrwaliſed iſikud, kuritegelik ja kõige kardetawam ſuuruſtamine, tulgu ſee kommuniſtide wõi ametiühiſuslaſte poolt. Poliitiliſi ja ſõjaliſi üleſandeid wõis otſuſtada waimuſtuſega. Meie waatame ſeljataha ja mõtleme, et niiwiiſi wõib otſuſtada ka majandusliku üleſandeid. Kas õppige töötama teiſe kiiruſega, arwates tööd aaſtakümnetega, aga mitte kuudega, ehk teid wõib õiguſega wõrrelda anedega, kelle eſiwanemad Rooma linna pääſtſid" — ütles Lenin nende ametiühiſuslaſte ja kommuniſtide kohta, kes wahwad olnud ſõdima, nüüd aga käega heidawad majandusliku töö peale. — „Kõik ſuured poliitiliſed pöörded otſuſtati eelwägede waimuſtuſe läbi, kelle järele looduſjõuliſelt, poolteadlikult läkſid hulgad. Kuid ſuure poliitiliſe pöörde järel tekib teine ülesanne, mida peab mõiſtma: peab mõiſtma ſeda pööret ära ſeedida, teda ellu wiia."

Nõukogude Wenemaa ja tema naabrid.

9. Nõukogude kongreſs awaldas pikkema teadaande (deklaratſiooni) Wenemaa Nõukogude wabariigi rahwuswaheliſe ſeiſukorra kohta. Teadaanne algab nii:

„Kogu maailma töörahwa ja kõikide auſalt mõtlejate inimeſte palge ees teeb ülewenemaaline Nõukogude kongreſs uueſti kindlaks ſelle tõeaſja, et — hoolimata kõigiſt Nõukogude walitſuſe pingutuſteſt ſõbralikka wahekordi jalale ſeada kõikide riikidega — üleilmline reaktſioon ſiiski ei ole weel ſenini maha pannud ſõjariiſtu, püüdes ära kägiſtada töörahwa rewolutſiooni Wenemaal, ja on oma ſihtide kätteſaamiſe abinõuks praegu walinud Nõukogu wabariigi rajariigid."

Edaſi kirjeldab teadaanne, kuidas Wenemaa ja Ukraina juba kaks aaſtat aſjata on ametlikus kirjawahetuſes olnud Rumeeniaga, et lepingut teha. Rumeenia walitſus aga puikleb kõrwale; okkupeerib Besſaraabiat, kus karmi hirmuwalitſuſe makſma pannud; lubab oma pinnal walgekaartliſi ſalku formeerida, kes ſealt Wenemaale tungiwad.

Poola walitſus on igapidi toetanud Wene walgekaartliſi ettewõtteid, millede eeſotſas Sawinkow on. Poolamaalt on tehtud Petljuura wäeſalkade tungimiſt Wenemaa kallale. Poola ſõjapartei ei ole nüüdki weel loobunud Wene ja Ukraina kontrrewolutſionääriſt toetamaſt.

Soome, Läti ja **Eeſti** kohta ütleb teadaanne: „Kaſutades ſeda, et Wenemaa walitſus wiimaſel ajal Karjala pinnal mitte mingiſuguſeid ſõjariiſtus jõudusid ei pidanud peale piiriwalwe, organiſeeriſid Soome imperialiſtid Soome walitſuſe tegeliku toetuſel walgekaartliſte ſalkade tungimiſe Karjalasſe. Soome walitſus omalt poolt pööras nõndanimetud rahwaſteliidu poole wahelesegamiſe-palwega; ſelleſt liiduſt wõtawad nimeſeid oſa ka walitſuſed, kes awalikult waenupoliitikat ajawad Wenemaa wabariigi waſtu. Nii muutus Soome üleilmliſe kontrrewolutſiooni eelpoſtiks, mille wääramata püüdeks on jatkata ſiſemiſtesſe aſjadesſe ſegamiſt (interwentſiooni), et kukutada Nõukogude walitſuſt.

Eeſti ja Läti walitſuſed, keda tihedad majanduslikud ſidemed Wenemaaga ühendawad ja kes laialt kaſutawad oma ſeiſukorda kui tranſitriigid Wenemaa ja Lääne wahel, ühinesid ſiiski Soome pöördumiſega rahwaſteliidu poole ja aſuſid ſelleſamaga waenuriikide ritta, kes toetawad kallaletungimiſi Wenemaa Nõukogude wabariigile.

Kongreſs leiab, et läänepoolſete rajariikide walitſuſed ſeejuures waſtolus talitawad oma rahwaſte alghuwidega, mis ſõbralikkude wahekordade ja tihedate majanduslikkude wahekordade ja tihedate majanduslikkude ſidemete kindluſtamiſt ja arendamiſt Nõukogude wabariikidega nõuawad. Wenemaa walitſus mitte ainult ei kipu teiſte riikide iſeſeiſwuſe ja ſuweräänſete õiguſte kallale, waid aitab igat rahwaſt aktiiwſelt teoſtada enesemääramiſe õiguſt."

L. Trotski ſõja ja rahu kohta.

Kodanliſes ajakirjanduſes on lärmi löödud, et Trotski olla wiimaſel Wenemaa Nõukogude kongreſſil ſõjale äſſitanud. Toome ſiin need kohad L. Trotski kõneſt, mis Nõukogude wabariigi wahekordi Poola ja Soomega käſitawad, ja otſuſtagu ſiis lugeja-tööline iſe, kus on ſõjale äſſitajad.

Trotski aſus ſuure kaardi ette, kus punaſe joonega äramärgitud oli Wene-Poola piir Riia rahulepingu põhjal. Terwe Wenepoolne piiriala oli kaartil täis wäikſemaid ja ſuuremaid, kitſamaid ja laiemaid nooli terawa otſaga Nõukogude wabariigi ſüdame poole.

„Kas teie näete ſeda kaarti? — küſis Trotski. — Punane joon on meie piir Poolaga, aga nooled on need röövſalgad, mis Poola meile — Nõukogude Wenemaale ſaadab. Seda kujutuſt wõiks nimetada „Wene-Poola wahekordadeks", „rahwuswaheliſe õiguſe wõiduks", „Riia rahulepingu elluwiimiſeks", ehk Poola piirike, mis Europa harituſt enamliſeſt metſikuſeſt lahutab". (Naer). — Nooled kaartil näitawad ſalkade liikumiſt Poolaſt. — Meie awaldame lõpmata kannatuſt. 6. oktoobril ſain ma teate, et Warſhawis on alla kirjutatud kokkulepe meie ſaadiku Karahani ja Poola wäliſminiſtri

„Tallinna Töölise“ lisaleht.

Rewolutſiooniline liikumine Indias ja Egiptuſes.

Indiaſt ſaab Inglismaa puuwilla, igaſuguſt muud tooreſt materjaali. Egiptus on Inglismaale ſuur puuwilla wäli. Nende kahe aſumaa kurnamiſe najal ſeiſab Ingliſe kapitaliſtide wõim. India ja Egiptuſe rahwaste koorimine on Ingliſe imperialismi (maailma üle walitſemiſe politika) aluspõhi. Sellepäraſt tuleb ſuurt tähelepanu pühendada ſündmuſtele neis Ingliſe aſumaades.

Indias on kõik rahwakihid ja -klaſſid kistud hiigla wõitluſesſe Ingliſe wäewõimu wastu. Nagu Wenemaal 1905. a., nii on nüüd Indias talurahwas, töölisteklaſs, haritlaſed ja kodanlus wõitluſele tõusnud India keiſri — Ingliſe kuninga wastu. Aga Indias on ſee liikumine terawam kui 1905. a. rewolutſioon Wenemaal. Seſt ſeal wõideldakſe iſeſeiswuſe ja rippumatuſe eest. See liikumine kannab niimoodi rahwus-rewolutſioonilist laadi. Ja ſellepäraſt on liikumas eeskätt just kodanlus — India noor-kapitalistide klaſs ja iſegi India waimulikud — niihästi muhameedi- ja buddhauſuliste preestrid ja mungad.

Aga ſelles rahwuslikes wäerinnas hakkab ſelgesti nähtawale tulema ka töölisteklaſſi erinemine juba. 1916. aastani ei olnud Indias ametiühiſuſi. Aga ilmaſõja ajal oli India tööstus tugewasti kaswanud ja ſee lõi ſuure töölistewäe, keda hirmſasti kurnati. 1920. a. oli juba esimene India ametiühiſuste kongreſs, kus ülemaaline kesknõukogu loodi. 1921. a. detſembri algul peeti Bigari maakonnas, kus ſuured ſöekaewanduſed, 2-ſt ametiühiſuste kongreſſi. Kui kongreſs awati panid tööliste ſuure meeleawalduſe toime, milleſt 80.000 inimeſt oſa wõttis. Nende hulgas oli 36.000 ſtreikijat ſöetöölist, kes waimustustega kongreſſi ſaadikuid terwitaſid. Söetööliste juht Wiswananda ütles:

„Kui India töölised ka edaſpidi elama peawad niiſuguſes wiletſuſes nagu praegu, ſiis ei jakſa miski asi peatama panna enamluſe kaswamiſt. Hoidku endid need, kellesſe ſee puutub: Töölisteklaſs on kindlasti otſustanud kõlkide nende warade peremeheks tõusta, mis tema käed walmistawad.“

See kongreſs wõttis muude otſuſte hulgas ka wastu otſuſed, et ainult terwe maailma töölisteklaſſi ühiſel jõupingutuſel korda läheb uuſi ſõdaſid ära hoida; ja teiſes otſuſes kutſutakſe kõigi maade töölisi üles, et need oma wõitluſega nõukogude Wenemaale kindlustakſid rahu ja leiwaſaamiſe.

Muidugi ei ole noor India töölisteklaſs weel nii kaugele arenenud, et töörahwa rewolutſiooni läbi wiia. Indias on üle 100 ametiühiſuſe poolteiſe miljoni liikmega. Aga India töölistel ei ole weel niiſuguſt poliitilist parteid, kes teda wiiks otſekohele wõitluſe teele töörahwa wõimu eest. Ametiühiſuste eesotſas ſeiſawad alles pehmed haritlaſed, kes töölisi wägiwaldſeteſt wõitluswiiſideſt tagaſi hoida püüawad. Üleüldſe on liikumine Indias praegu alles ſel astmel, kus weel mitte ei taheta wägiwalla abil wägiwalla wastu wõidelda. Selleſt toome ſiin järgmiſe pildikeſe.

Ingliſe kuningas — India keiſer — meretaguste maade walitſeja, ſaatis oma troonipärija ringreiſule Indiasſe, et India rahwastele wõimaluſt anda oma truualamliſt tundmuſt troonipärijale awaldada. 17. nowembril astus prints Bombays maale. Wastuwõtmas oli teda hiigla rahwahulk. Aga mitte terwituſtega, waid nõudmiſega, et prints mitte maale ei tuleks. Tääkidega ja kuulipritſidega murdſid politſeiwäed printſile teed. Kümned ſaid ſurma, ſajad haawata, tuhanded wõeti wangi. Kohe ſurk kõik elu linnas. Töö jäi ſeiſma. Liikumine lõppes. Kaupluſed ſulguſid oma ukſed. Turud läkſid tühjaks. Terwe linn pidas leinapäewa. Seeſama ſündis ſelſamal päewal ka teiſes ſuuremas India linnas — Kalkuttas. Seal ſunniti herraſid automobiilideſt ja tõldadeſt wälja tulema ja jalgſi minema leinamärgiks. Politſei oli wõimetu. Linnas hoidſid korda alal nõndanimetatud wabatahtlikkude ſalgad. Nii walmistaſid ennaſt Kalkutta rahwuslaſed ette printſi wastu wõtma. Aga Ingliſe wõimud wõtſid abinõud tarwituſele. Suurem oſa India rahwuslikſi juhtiſid, kõik India rahwusliste ajalehtede toimetajad ja teiſed iſeſeiswuſe liikumiſe tähtſamad tegelaſed toimetati trellide taha. Korraldati iſeäraliſed ſõjariistus ſalgad walgekaartlasteſt. Aga ſiis ſai prints igas linnas, kuhu ta ſõitis, näha wäljaſurnud tühje uuliſaid ja leinamärkiſi.

Nii aitab ſiis printſi külaskäik ſuuresti kaaſa rewolutſiooniliſe liikumiſe arenemiſele — ſee liikumine on ſelle külaskäigu tagajärjel puhkenud ka kaugemates maakondades, kus ſenini asi uinne oli. Aga terwe liikumine kannab weel mittewägiwaldſet laadi: boikoteeritakſe kõike, millel Ingliſe lõhn juures on. Boikoteeritakſe Ingliſe kaupaſid ja iſegi walitſusaſutuſi. Wiimaſed ſündmuſed on rahwusliſe liikumiſe juhid pahemale poole tõukanud, ſeſt rahwahulgad rõhuwad neile peale ja nõuawad otſustawaid tegusid. India Lõuna rannal — Malabaris kestab juba mõnda kuud ſõjariistus wõitlus. Moplahide ſuguharud ſõdiwad kaigaste ja kiwidega Ingliſe karistusſalkade kuulipritſide wastu. Aasta lõpul laienes wastuhakkamiſe piirkond ſiiski. Ka teiſtes maakondades on hakkanud olema rahwahulkade wägiwallategusid walitſuſe ſõjariistus jõudude wastu.

Selſamal ajal puhkeſid weriſed rahutuſed ka Egiptuſes jälle. Egiptuſe rahwuslaſed katkestaſid läbirääkimiſed Ingliſe walitſuſega, ſeſt et ſee ei taha Egiptuſele iſeſeiswuſt anda. Ingliſe wõimud wõtſid wangi Egiptuſe rahwusliſe juhi Zaghlul-paſcha ja wiiwad ta nüüd Zeilont ſaarele aſumiſele. Ei ole tõelikku pilti Egiptuſe rahutusteſt, ſeſt Ingliſe tſenſuur on wali. Ametlikkudeſt telegrammideſt ſelgub niiſugune pilt: Kui Zaghlul-paſcha wangi wõeti, okupeeriſid Ingliſe wäed Egiptuſe pealinna Kairo. Siiski tormaſid rahwahulgad trammwai wagunite kallale, mis ſõjawäeliſe kaitſe all liikuſid, purustaſid wagunid, kiskuſid puud, laternapostid maa ſeest wälja, käristaſid telegrahwi traadid maha ja ehitaſid uulitſatele barikaadid. Iſegi walitſuſe ametnikud hakkaſid ſtreikima. Esimeſel päewal oli ametlikult 65 ſurnut ja haawatut. Poolametlik telegramm teatas, et Ingliſe ſuurtükipaadid pikki Niili jõge ülespoole ſõitnud ja et wastuhakkamiſe piirkonna kohal Ingliſe aeroplaanid lendlewad. Ükſi Alekſandrias on üle 400 rahwuslaſe kinni wõetud.

Niiſuguſed on lood Indias ja Egiptuſes, kuſt Ingliſe ilmarlik endale elujõudu imeb. Niili krokodillid ſaawad ſuurtükipaate näha ja India tiigrid — Ingliſe kuulipritſide podistamiſt kuulda. Sajamiljoniliſed aſumaade rahwahulgad on tõusnud wõitluſele. See wõitlus on ſihitud imperialistlikkude rõhujate wastu. Sellepäraſt aitab ſee wõitlus ka rahwuswaheliſele töölisteklaſſile kaaſa kapitaali wõimuſt jagu ſaada.

Prantſuſe tööliste ühiſuste lõhenemiſe küſimus.

Läinud aasta augustis pidaſid Prantſusmaa tööliste ühiſuſed (ſündikaadid) oma kongreſſi. Seal ſelgus, et pahem (rewolutſiooniline) tiiw kongreſſil umbes ſama tugew on kui parempoolſed. Wanadel kollastel juhtidel läks ſiiski korda kõikſuguſe ſohkpoliitika abil paarihääleliſt enamuſt nõutada. Päraſt kongreſſi hakkaſid pahempoolſed oma ridade korraldamiſeks ühiſustes rewolutſiooniliſi komiteeſid aſutama. Selleſt haaraſid ühiſuste bürokraadid kinni ja otſustaſid kõik „punaſed“ ametiühiſuſed ühiſeſt keskliiduſt wälja heita. Pahempoolſed awaldaſid ſelle wastu protesti, et ühiſuſed tahetakſe ära lõhkuda. Hiljuti kutſuſid nad Pariiſis kõigi nende ühiſuste esitajate kongreſſi kokku, kes ühiſe organiſatſiooni lõhkumiſe wastu. Konresſiſt wõttis oſa üle 1500 ühiſuſe. Üksmeeles otſustati ſiin lõhenemiſe wastu wõidelda. Et parempoolſetele mitte wormiliſi konkſuſid anda ſelle näitamiſeks, nagu lõhukſid pahempoolſed ühiſt organiſatſiooni, otſustati iſeäraliſed rewolutſiooniliſed organiſatſioonid, mis olid loodud kollaste ametiühiſuste ſees, laiali ſaata. Kongreſs läkitas ſaatkonna tööliste ühiſuste juhatuſe juure, et ſellega ühiſe töötamiſe üle läbi rääkida, kuid herrad bürokraadid teataſid, et nad niiſuguſeſt „metſikuſt“ kongresſiſt, mis „ſeaduswastaliſelt“ kokku kutſutud, mitte midagi teada ei taha.

Selle peale otſustas kongreſs kommisjoni walida, kes nõuab, et uus „ſeaduslik“ kongreſs kokku kutſutaks; kui ſeda aga ülemaaline juhatus ei tee, peab kommisjon iſe uue kongreſſi kokku kutſuma.

Waewalt jatkub Prantſuſe pankiiride kollastel jookſupoistel jõudu töölisi ühiſeſt organiſatſiooniſt lahti ajada, ja kuigi ſee neile õnnestab, kahtlematu on ſee wõit üürike.

Tööliste ühiſuste ümberkorraldamine Tallinnas.

Nowembris otſustas Tallinna tööliste ametiühiſuste kesknõukogu kõik oma alla kuuluwad ühiſuſed ümber korraldada, nii et ühes ja ſamas ühiſuſes ei oleks töölised mitte ameti järele kogutud, waid töökoha järele. Nüüd, mil ſee otſus kõigi kohalikkude tööliste ametiühiſuste poolt on päriolekut leidnud, kawatſeb kesknõukogu ſeda kiires korras teostama hakata. Eeſkätt tahetakſe läbi wiia metalltööliste ühiſuſe ümberkorraldamine. Kõik metalltööstuſe ettewõtted (Dwigatel, Krull, Peetri tehas, Inglis-Balti tehas, Ilmarine ja kõik wähemad ettewõtted ning töökojad kuuluwad ſiis nende hulka, millede töölised kõik, olgu nad kas rauatöölised wõi mitte metallistide ühiſuſesſe astuwad. Sellega ühtlaſi langewad ühiſuſeſt wälja metalltöölised, kes kuuluwad teistesſe wabrikutesſe, näit. „Lutheri“ metalltöölised, kui neid metallistide ühiſuſes peaks leiduma: need peawad astuma oma wabriku ühiſuſesſe. Kuid et teiſte ühiſuste põhikirjad enne muutmiſt mitte ei luba kõiki töölisi wastu wõtta, ſiis ei taheta tegelikult niiſuguste metallistide wäljaarwamiſt mitte enne ette wõtta, kui ka teiſtel ühiſustel põhikirjad wastawalt muudetud, nii et nad kõiki töölisi, waatamata ameti peale, wõiwad wastu wõtta.

Peale metalltööliste ühiſuſe tuleb kõigil teiſtel ametiühiſustel põhikirja muutmiſe juure aſuda, mis „meie“ demokraatliſe korra juures, kus niiſuguſed ſeaduſenäriijad nagu kohtuſakſad Tammann ja Panowski ühiſuste regiſtreerimiſt toimetawad, palju raskem on kui ühiſuſe muu ümberkorraldamine. Kuidas ühiſuſe põhikirja regiſtreerimiſega lugu, näitab ülemaaliſe kesknõukogu aſutamine. Hiljuti tuli põhikiri teiſt korda regiſtreerimata tagaſi. Muu ſeas leidſid demokraatliſed kohtunikud Tammann, Panowski ja Hirſch, et põhikirjas on ettenähtud loteriide ja looſimiſe õigus, milleks aga „riigi walitſu-

Wälgu walgel.

Eesſaare Aadu*).

Rahwawool oli wiinud Miili mäenõlwale pööſaſtikku. Siit wälja jõudes traataia juure, mis piiras peenraid, nägi ta alalistel wälguſähwatuſtel, kuidas pealetormamine lõppes niiſama järsku, kui ſee oli alganud.

Just nagu laine lööb kokku meremadalikus ſeiswa kiwirünga ümber, nii langes rahwahulk korraga kolmeſt küljeſt losſi peale. Kõlas kuſagilt aknaſt paar püſſipauku. Müüril hakkas kuulipilduja ſilmapilguks närwilikult plagiſema, kuid waikis kohe. Rohutirtſude parwena liikuwad hulgad waldaſid losſi enne, kui nad jõudſid ſelle juuregi tieli. Juba töölised, ſoldatid, alaealiſed poiſikeſed, ſitſibluuſides naiſed, kes püſſiga, kes rewolwriga wõi linnawahilt äräwõetud mõõgaga ehk lihtſalt kiwi wõi kaikaga, pugeſid õue peale wärawaſt, mis nagu iſeeneſeſt ära lagunes, roniſid teineteiſe õlalt müürile, tungiſid aknate kaudu alumiskorra ruumidesſe.

Pilt kiskus kaaſa Miili eneſega. Juba oli ta püſſipäraga maha ſurunud okkastraadi ning ſelleſt üle. Takistus ainult ſeeliku ſaba, tükk toodiſt jäi hilpnema aia külge. Mööda kapsta, porgandi ja peedi peenraid tõttas Miili losſi tahakülge. Siin oli waikne weel. Õueſt ja losſi eeſt kostſid ſegamini üksikud paugud, hurra karjumine, hüüded, kutſumine, tagumine, aknaklaaſide kõlin, naer ja kiſa, ſadade häälte kõmin ning ſammude müdin, kõik ſee ühines möirgawaks kooriks, milleſt waewalt wälja kostis wäikſe lapſe lukustaw nutt ja ſuure hoowikoera hulguw haukumine just Miili ees müüri taga.

Paar kolm kogu hüppas peenrate peale üle plangi, mis lahutas juurewilja aida teeſt. Üks neiſt ſattus Miilile wastu pikka hoone juures, mis toenes otſaga müüritsſe. Mõlemad tundſid teineteiſt ära. See oli ſama noor tööline, kes Miilile püſſi andis ſõjariistadeladu hoowilt hunikuſt ning õpetas teel teda ümber käima ſellega.

Noormees pidi ütlema midagi. Kuid ſamal pilgul tõugati lahti jalgwäraw müüri ſees, ja mehekogu wilkſas wälja ſealt. Noormees pöördus nagu jahmatades ja oli ſiis paari ſammuga pagejal teel ees. Miili nägi ainult, kuidas põgeneja käſi kinni haaras tema wastu pöördud püſſi otſaſt, kuidas ſiis miski kiirelt üles tõuſis nooremehe pea kohal ja niiſama kiirelt rakſatades alla langes. Tööline waarus ja kukkus. Ning juba jookſis lööja üle peenrate pööſaſtiku poole. Paari wälguhelgi walgustus näitas ainult kõrget ohwitſeri kuju läikiwate õlalappidega, walkja habemega ja palja mõõgaga, mille tera oli tumedaks wärwitud.

Miili tundis endas katkewat midagi. Ja ſiis märkas ta, et ſõnalauſumata järel jookſeb ohwitſerile, kuna ſüda ägedalt hüppab rinnus ja wiha pigistab kurku.

Põgeneja jõudis traataia ääre. Esimeſe hooga lendas ta ſelle wastu. Kargas ſiis tagaſi, toetas käed posti peale ja oligi üle. Miilile näis nagu tuttaw ſee liigutus. Ta ſilmade ette wilkſas teine aid wäikeſe metſatuka ääres põldude wahel. Ühel pool ſeiſab tema, teiſel pool kahwatanud noorherra. Ja ſiis paneb ſee omad walged käed alalatile ning hüppab kergelt üle. Ja püüab tabada teda puude wahel.

Kuid ſee mõttelend kadus kohe. Miilit waldas tagaajamistung. Tarwis oli tabada jookſik. Ei olnud appikutſumiſt ega plaanitegemiſt. Miili ei arutanud, kumb oleks tugewam wõitluſes. Järel jõuda, nii et ulatab torkama tääkiga! Wõi lööma püſſipäraga! Et teha ſamati mõrtſukaga, nagu ſündis nooremehega ſeal müüri ääres. Rohkem ei arutanud Miili midagi. Niiſama wähe küſis ta, kuidas toime ſaada ſellega.

Aga kui ta jõudis okasaia juure, oli põgeneja juba kadunud pööſaste wahele. Senine alaline wälgutuli hakkas raugema. Mäerinnalt wahtiſid wastu ainult tumedad pööſakogud. Üleronimiſel ſattus ſeelik jällegi okastesſe. Wihaſelt wabastas Miili ſelle ja tormas jookſtes pööſaſtikku. Tegi ruttu ſeal paar tiiru, keeras mööda rada paremale poole ja ſattus maanteele. Siin oli waikſi. Ainult eemalt kuuldusid ſammud ja hääled, mis kaugeneſid losſi poole.

Ei, ſiia ei tulnud ſee argpüks mitte. Ta on kas mõnes pööſas wõi paemurus. Ja Miili tõttas tagaſi. Nüüd alles tärkas meele noor tööline, kes maha jäi jalgwärawa ette. Miilil olid ſelgelt jäänud ſilmade ette ta õhukeſed habemeta huuled ja rahulikud hallid ſilmad. Iſeteadwalt ſeiſab ta, jalad harkis, oma püſs pärapidi maas, raua ots rinna najal, ning teine laskeriist käes. Ja ſeletab, kuidas tarwitada ſeda. „Wõmmid ja kuldpagunid on pugenud warjule krahwi losſi, ütleb ta ſiis. Tulge laskmiſt õppima ſeltſiline.“

Miilil torkas rinnus. Ta oleks pidanud waatama kõige esmalt, kas poiſs ſai ſurma wõi ainult haawata. Wast jäi ellu weel. Ja lamab nüüd weres ſeal. Mõni ſamm eemal, teinepool müüri kihab rahwaſt. Aga keegi ei tea awitada haawatut. Tagaſi jookſta? Tagaajamine jätta?

Miili nagu kahtles endamiſi piſut, kuid ruttas peatamata edaſi. Ei, enne peab ta ſelle üles leidma. Kuſt kohalt? Kuid wastamata küſimiſe peale tõttas otſija edaſi. Tegi weel poole tiiru. Nüüd jõudis ta jalgrajale, mis wiis mere poole. Aa, nüüd wõib aimata, kuhu ſee keeras. Siit läheb rada kalda alla. Rägastikku. Ning ſealt leidub wõimalus ära kaduda kas maa poole wõi tagaſi linna. Oleks pidanud kohe taipama ſeda. Pole paremat redupaika kui ſeal.

Miili kaldus järsku paremat kätt ja pistis nüüd jookſma aiaäärt. Siin tundis ta iga rada. See oli ſuwine jalutuskoht. Kui põgeneja tõesti läks mööda jalgteed, tuleb tal teha ſuur ring, et jõuda allakäigu juure. Siit üle paemuru wõib aga linna wastu jookſta poole lähema teega.

Tagaajaja ſattuski juba kiwimurdu. Koliſewateſt paetükkideſt üle hüppates nägi ta järsku mingiſuguſe ſarnaſuſtunde tõttu ſuurt kiwi. Heinamaa ääres, põllu ſerwal. Juunipäike muigab, tuul kiigutab kasteheina latwu ja lepawõſa. Nad lamewad kahekeſi kiwi kõrwal — tema, ſepatütar ja peremehepojaſt linnanoorherra.

Siit hüppab mõttekäik raudteejaama. Eſine tungil rahwaſt täis. Ohwitſerid ja ſoldatid liiguwad kähku tähtistõſiste nägudega. Sõdal Sõtta! Seal ſeiſab Martin waguni aknal ning noogutab nukralt pead, kui rong weereb minema. Ja ſepatütar wahib talle wargſi järele jaamahoone otſaſt.

Ja järsku wõrdleb Miili põgeneja kogu teiſega, kelle iga liigutus tuttaw oli talle. Seeſama kasw, ſamaſugune piſut hüppaw edaſiliikumine. —

Alles nüüd märkas Miili, et ta püſſilukk on lahti läinud. Asjata katſus ta ſeda kiirel käigul jälle kohale ſeada. Ei, ſee ei kuulanud ſõna. Püſſiga ümberkäimine oli meeleſt läinud tal.

Juba lõppeſid paeaugud. Weel mõni ſamm, ja Miili jõudis eneſelegi ootamata allakäigu juure. Ta peatas, lõi pilgu ümberringi ja jahmatas: Waewalt paarikümne ſammu tagant läheneb otſitaw. Ta kogu oli ſelgesti näha wastu helki, mida ſiia heitis linna tulede kuma. Nüüd liugles pikk wälk üle taewa ſerwa. Ja Miili nägi meeſt üsna oma ees. See nähtawasti ei märganud teda, kuna ta parajasti pühkis higi näolt, hoides mütſi ja mõõka paremas käes.

Oleks Miili kohe kallale tunginud tulejale, ſee poleks pääſenud. Kuid ta ſeiſis paar ſekundi nagu kuju. See oli ſama käik, needſamad õlad. Ainult pea oli puhtaks pügatud ja lõual kaswas walkjas-kähar habe.

Nüüd märkas tuleja oma ees kogu. Ruttu wiskas ta mütſi pähe ja haaras mõõga paremasſe kätte. Miili wirgus oma rammetuſeſt. Jahmatus muutus wihaks ja küſiw aruſaamatus tajumishimuks. Ootaja kargas ſeiſatama jäänud kogule kallale. Kuid hoop, ja ähwardaw kolmekandiline teras põrkas kõrwale, kallaletungija iſe aga lendas peaaegu wastu meeſt. Enne kui ſee ſuutis uuesti tõsta mõõka, wiskas Miili püſſi ja haaras kinni wastaſel ümbert.

Sellele tuli niiſugune wõitluswiis wistiſt ootamata. Ta püüdis lahti rabada ennaſt järſu liigutuſega. Asjata. Siis tõstis ta ruttu käe üles mõõgaga, et kallaletungijale torgata ſelja ſiſſe. Kuid järsku wabastati ta keha, haarati kinni käeſt ja wäänati tagaspidi niiſuguſe hooga, et teras wälja lendas peaſt. Tugew tõuge, ning mees oli ſelili ja jookſuſt lõõtſutaw Miili tal rinna peal.

Mis ſeſt, et ta juba paar aastat on maalt ära linnas! Mis ſeſt, et ta on jätnud oſa oma endiſeſt tugewuſeſt wabrikuſſe telgide taha ja annud lapſele. Tema ſepatüütre käed on oſalt ſiiski alles weel.

Kuid ohwitſer ei mõtelnudki alla anda. Ainult paar ſekundi lamas ta rahulikult. Kui ſiis Miili otſiwalt ümber waatas, et ära arwata, kui kaugel on kaljuſein, püüdis mees järſu tõmbega wabaks kiskuda käſa. Kui ſee ei õnnestanud, hakkas ta winſklema mööda maad, katſus lüüa põlwega kinnihoidjat, püüdis hammastega kinni karata ſelle kätte. Alles ſiis, kui paariminutiline rabelemine ei annud tagajärgi, jäi ta waikſelt lamama, tehes nähtawasti plaani, kuidas pääſeda hullu naiſe käeſt.

Aga Miili hakkas põlwedel edaſi nihkudes wedama lamajat kalda poole. Kinni hoides mehe käteſt ja ühtlaſi ka bluuſirinnaſt, liigutas ta oma wangi edaſi mööda maad. Paar ſammu laskis ſee tirida ennaſt wastupanemata. Wiſt ei ſaanud ta kohe aru ſelle teekonna otſtarbeſt. Kuid ſiis näis temas aimdus tekkiwat. Meeletuna wiskas ta wiltu oma keha, kahmas uuesti hammastega Miili käte järele, ſai jala kuhugi kiwi taha ja püüdis wastu panna. Kui Miili rabeleja lahti tõmbas ſealt, ſai ta ſülelüki wastu nägu, hambad kraapaſid kinni jakki warukaſt ja rebistaſid puruks ſelle õlani. Kui ſiis tugewad käed tõstſid lamaja jälle pool jalga kaldale lähemale, tegi mees katſet keerata ennaſt kummuli. Wastuſeks ſellele laskis Miili lahti wastaſe käed, kargas jalule, haaras tal tagant ümbert kinni ja hakkas kalda poole minema kui lapſega.

Miili toimetas täiesti maſinlikult. Ja kuna ta rabeles ohwitſeriga, tormaſid mõtted meeletult. Ta nägi korraga ſegamini-wiſatult oma piſikeſt tuba, losſi müüri ääres lamewat keha, ſõjariistadeladu õuet, ſõõrdu põldude wahel, iſa ſepikoda. Siis loeb ta kirja, pigistab piſikeſt poega wastu rinda, liigub rahwarongis losſi poole, püſs õlal. Ja kogu aja kihutab tagant teda keegi, et wõimalikult ruttu lõpetada ſellega ſiin — hoog wõtta kaldal, wiſata. Ja ſiis ära jookſta ſiit.

Polnud enam mingit kahtluſt. Miili tundis wäga hästi, keda ta jalg-jalalt lähemale kandis ſurmale. Ta tundis neid käſi, kogu ſeda keha, mis wõimetult winſkles ta käte wahel ja kas wõi ſekundigi wõrra püüdis pikendada oma elu. Tal oli tuttaw ſee juustelõhn, mis igakord puutus ninasſe, kui rabeledes nende pead läheneſid teineteiſele. Weel paar kuud tagaſi kirjutas ſee mees, et ta pea ſõidab waatama poega. Weel täna hommikul ootas Miili teda, kui läks lihtſa uudishimulisena uuliſale. Aga nüüd ei ole tarwis teda enam. Miks? Kuhu jäi alaline igatſus, millega ta juba aasta otſa uinus õhtuti ja wirgus hommikuti? Ei tulnud meelegi ſeda enam. Miili ei arutanudki üleüldſe. Ainult ruttu alla kiwiſeinaſt ſee mees. Ja kiirelt ſiis minema ſiit.

Kuid nüüd komistas Miili, ſattudes auku. Ohwitſer ſai jalad maha ja tõukas. Ning kandja kukkus alla kannetaw peale. Paar pilku olid wäſinult waikſi mõlemad. Siis märkas Miili, et mees otſib oma riiete alt midagi. Ta laskis lahti keha ümbert ja tabas käe. Ohwitſer tarwitas ſeda ſilmapilku. Ta ſai põlwili, pöördus ruttu Miili poole ning haaras ſel kinni juusteſt, milledelt rätik oli maha langenud ammu ju. Esiti tõmbas ta patſiſt järsku allapoole. Miili laskis pea tahapoole ja kahmas jälle wastaſelt kinni mõlemiſt käeſt. Nüüd tõmbas mees täie hooga juustepatſi üle pea.

„Martin!“

See walu- ja wihakarjatus libiſes tahtmata Miili ſuuſt. Mees ſahmatas ja käſi laskis lõdwemale juuſed.

„Miili? Sa oled hull!“

Wastuſeks haaras Miili tal hammastega käeſt kinni. Tundus, kuidas ſuu ſilmapilkſelt täis tuli ſooja märga. Käſi wabastas järsku patſi. Tõuſis uuesti meeltheitlik rabelemine. Näis, nagu oleks mees ſaanud uut jõudu teadmiſeſt, kes on wastane. Ta ei wäſinud tegemaſt katſeid, et maha ſuruda auguslamajat ja wabaks rabada ennaſt.

Kuid paari minuti päraſt oli Miili juba wäljas auguſt. Ta hoidis uuesti mehel ümbert kinni ja taſſis teda kalda poole. Kuristik mustas otſe nende ees. All koſtſid ſügiſeſe mere hoigamiſed.

Aga ſiin tundis Miili järsku terawat pistet pahemas küljes. Ja weel korra. Ning ſiis weel korra üsna ſüdame all. Ta haaras kinni weriſeſt käeſt, milleſt wäike puſs wälja libiſes. Siis wajus ta üsna kalda ſerwale paepinnale, kaaſa kiskudes endaga meeſt. Ei, ſee ei pääſe ſiit ſiiski mitte. Siis läheme juba koos. Ehk tulgu kas wõi järele.

---

*) Eesſaare Aadu, hingekirja järele Keim (ehk Slim) Zelle, ſai hiljuti ſurma wastastikuſe laskmiſe juures piiriwalwuritega, minnes üle ühe Balti-wabariigi piiri. See jutuke on tema päranduſeſt. Wäliſtel põhjustel, mis lugejale aruſaadawad („tſenſuuri Eestis ei ole“, nagu ütleb wabariigi põhiſeadus), peame panema ſiia ſes ſuhtes punkti ja mõtlemismärgi. —

Kuna aktſiaſeltſi „Warraku“ ühe wäljaande („Wõitlewad lohed“) autor ka on tarwitanud ſama warjunime, toome ſiin järgmiſe kirja, mis on awaldatud ühes piiritaguſes ajakirjas ſelle kohta: „Lubage ſeletuſeks ruumi paarile reale, waatamata ſelle peale, et asjal töölisteliikumiſes liig piſike tähtſus on wõi ſee wast hoopis puudub. Mõni aasta tagaſi ilmus minul paar raamatukeſt (Räästaaluſed, Klaſſ). Awaldaſin need nimel, mille ma oma eeſwanematelt pärinud. Nüüd trükkis aktſiaſelts „Warrak“ 48 lehekülge, millede ſiſu tähendawat: „Wõitlewad lohed — ſatüüriline nowel“. Sellele aktſiaſeltſi „futuro-poeedi pikrangule“ on ſildiks pandud Eesſaare Aadu. — „Kirjanduslik“ huliganſus, mis igapidi wastab Eesti krimpſilõõſtale, mädamunaga-arwustajate ja poruſomnilompides-wähklejate terawmeelſuſele. — 6. 2. 1921. Eesſaare Aadu.

„T. T.“ kirjandusl. oſa toim.

ſelt peab luba olema." Kui minnakſe Einbundi käeſt loteriiks luba ſaama, ſiis küſib ſee, kas niiſugune õigus on põhikirjas, aga kui tahad ſeda põhikirja wõtta, ſiis pärib Tammann, kas Einbund on juba luba annud. Tõnu näitab Tõnni peale ja mõlemad hirwitawad heal meelel! Tammann on ſiin justament niiſama „erapooletu" kui Inglis-Balti laewatehaſe lepingu kinnitamiſel.

Kuid keſknõukogu ja ametiühiſuſed tahawad ſiiski neiſt ſeaduſparagrahwideſt läbi pugeda. Keſknõukogul on kawatſus ühine põhikiri kõigi ametiühiſuste jaoks wälja töötada. Peab arwama, et kui niiſugune põhikiri kord ühelgi ühiſuſel läbi läheb, ſiis aulik kohus ta ka järgmiſel korral armulikult ſeaduslikuks tunnistab. Ühine põhikiri oleks peaasjalikult ſoowitaw ſeks üle maa tarwituſele wõtta, et ſiis kogu meie töölisteühiſuste organiſatſioon ühesuguſe kuju ſaaks, kuna kõik ühiſuſed ka „wormilikult" ühel wiiſil töötawad.

Järgmine ſamm oleks ühesuguſe liikmeraamatu wäljatöötamine. Keſknõukogul on kawatſus raamatuke kokku ſeada, mis ühiſuſe liikmel mitu aastat wõiks kesta ja talle ka üheſt ühiſuſeſt teiſe minnes alles jääks. Iga ühiſus märgib ainult üles, mil ajal liige tema ridadesſe astunud.

[illegible] korraldawad Tallinna töölisteühiſuſed praegu liikmemakſuwõtmiſt nii, et iga liige teatud protſendi oma ſiſſetulekuſt ühiſuſe kasſasſe makſab: mida ſuurem kellegi palk, ſeda ſuurem ka maks. Metallistidel tõuſeb liikmemaks kuus kuni 60 margani.

Oſa liikmemakſuſt kawatſetakſe erilijeks ſtreigikapitaaliks määrata. Streigikapitaali ſoetamine tõstab kahtlemata meie töölisteühiſuste tähtſuſt, ſeſt laiad hulgad hakkawad alles ſiis nendesſe koonduma, kui ſealt peale ideelliſe juhtimiſe ka oma wõitluſe juures ainelist toetuſt ſaawad.

Maatööliste ühiſuſed ja nende liidu tegewuſeſt.

Maatööliste ühiſuſed on arwu pooleſt kõige ſuurem jõud meie töölisteühiſuste keskel. Neid on umbes 200 ümber. Kuid wiimaſel ajal on nad kriiſi („pöörangut") üle elamas. Paljud neiſt aſutati mõiſate jagamiſe „meſinädalatel." Iga mõiſatööline wõi wäikemaames, kes maatükki kätte juhtus ſaama, kadus muidugi ühiſuſeſt. Niiſama jäid paljud eemale, kes ühiſuſe abil asjata lootſid maatameheſt maagameheks tõusta. Mõnigi ühiſus on wälja ſurnud.

Kuid teiſeltpoolt langes ſellega, et mõiſamaade põldmiſe õhin üle läks, ſee petlik wäikekodanline eesmärk ära, mille päraſt ühiſuſesſe tormati. Need, kes jäid weel teguiſema, hakkaſid tõſiſelt tööliste huwiſid kaitsma peremeeste wastu. Suurem oſa neiſt pekſis minema ſotſid, kes esialgul (1919. a. ſurwepäiwil) olid pääſenud ühiſuste etteotſa ja aſus klasſiteadlikkude wabrikutöölistega ühte wäerinda.

Lätnud ſügiſe jookſul toimepandud maakondade konwerentſid näitawad aga ſiiski, et maatööliste ühiſusteſt hoopis piſuke oſa on teguwõimſaks jäänud. Pärnu- ja Wiljandimaal wõttis konwerentſiſt oſa 6—7 ühiſuſt, ſuures Tartu maakonnas 4 (umbes 40 paberi peal ſeiswa ühiſuſe arwuſt). Wirumaal ja Järwa maakonnas tuli kokku nii wähe ühiſuſi, et konwerents pidamata jäi ja kokkutulnud esitajad ainult korraldawa kommiſjoni waliſid. Harjumaa konwerents, mis 29. jaan. kokku astub, on wiſt ſee, mis nähtawasti kõik ſeni peetud maakonnakonwerentſid esitajate arwu pooleſt üle kaalub: wähemalt walitud on ſaadikud juba kümmekonnas ühiſuſes.

Ei tohi ſilmi kinni pigistada ſelle peale, et meie maatööliste-ühiſuſed ſuureſt jaolt warjuſurma jääwad, kui linnaproletaarlaſed neile appi ei tule. Wabrikute proletaarlaſed kui enamarenenud kiht peawad maaſeltſimehi wäſimata tagant õhutama, et need oma organiſatſioonid uuesti wiimſeni üles ehitaks. Need wallad, kus ühiſus puudub, peawad otſekohe nende aſutamiſe ette wõtma. Soowitaw, et ühiſuſed korraldataks wõimalikult ſuuremad — umbes kihelkonna piirides; ſee wõimaldaks ſuurema liigetearwu ja koguks igale ühiſuſele mõnegi teguwõimſama jõu.

5-dal weebruaril on maatööliste liidu nõukogu koosolek. Hädasti tarwilik, et ſiin kõik abinõud järele kaalutaks, kuidas keſkkohaſt ühiſuſi aidata. Kunſtlikult ei ſuuda liidu juhatus muidugi mitte ühiſustele hinge ſisſe puhuda. Aga neile juhtnööre anda, kõneſid kirjutada ja paljundada ja kohtadele ſaata, mida ſeal wõidaks kas wõi lehtede pealt ette lugeda, — ſee on tänuwäärilik ülesanne. Kahtlemata tunnistawad ühiſuſed ſeesuguſe toetuſe ja juhtimiſe keſkkoha poolt igapidi tarwilikuks.

Tööliste ülemaaliſed nõupidamiſed ja Einbund.

Enne jõulu tahtis Tallinna töölisteühiſuste keſknõukogu kõigi linnade ühiſuste esitajate nõupidamiſt kokku kutſuda palgaküſimuste arutamiſeks. Einbundi ministeerium keelas nõupidamiſe ära, ſeſt et Tallinna keſknõukogu wõiwat oma põhikirja järele ainult Tallinna linnas ja Harjumaa piirides tegutſeda.

Nüüd pööras Tallinna wabrikute wanemate komitee ſiſeministeeriumi poole, et lubataks ülemaaline wabrikute wanemate koosolek kokku kutſuda. Päewakorda taheti wõtta palgaküſimus, töökaitſekomisſaaride aruanded ja muu ſeas ka ülemaaliſe wanemate keſkkomitee walimine. Koosolek pidi ſündima ſellekohaſe põhikirja aluſel, mis omal ajal registreeritud ja mille järele Tallinnagi wabrikute wanemad töötawad. Kuid nüüd wastas Einbundi ministeerium, et niiſuguſt koosolekut wõiks kokku kutſuda ainult keſkkomitee, aga ei mitte Tallinna komitee.

Kuida muidu! Mis ſeſt, et ſee keſkkomitee, mis niiſuguſe koosoleku peab kokku kutſuma, alles walimata on ja teda juſt ſel koosolekul tahetigi walida, kuna ſeni weel ülemaaliſt wanemate koosolekut pole olnud. Mis ſeſt, et olematult keſkkomiteelt koosoleku kokkukutſumiſt nõuda tähendab oodata, et kukk enne laulma hakkab, kui ta munaſt wälja hautud! Aga ſiſeministeeriumi poolt on jälle kord „täiesti ſeaduslikult" töölisteesitajatel kraeſt kinni wõetud. Ja milleks on ſiis ſiſeministeerium oma ſiſekaitſega?

Aga töölised, mis teie ſelleſt arwate, et iſegi kroonu ſeaduſe järele walitud wanemad ei tohi kokku tulla teie hädaſid arutama, kuna ükski klitirühm wõi peremeeste pulliühiſus oma koosolekutega kunagi paragrahwide taha kinni ei jää?

Töölised walige igalpool wanemate nõukogud.

Kui näituſeks Wiljandi wabrikutes ja töökodades tänini puuduwad tööliste wanemate nõukogud, ſiis ei wõi mitte ütelda, et ſamaſugune nähtus Tallinnale näojärele oleks.

Raudtee depoodes, ſõjawäe warustuswalitſuſe töökodades, ſadama tehastes, kõikides tubakawabrikutes ja töökodades, ſaapawabrikutes, kompwekiwabrikutes ja weel paljudes muudes waſtſiginenud ettewõtetes puuduwad tööliste wanemate nõukogud. Et eraettewõtjad wanemate nõukogude walimiste wastu ſõdiwad, ſee on mõistetaw, aga et iſegi kroonu ettewõtetes wanemate walimistele tõkkeid tehakſe, ſee on juba nagu riik riigi ſees, kus omad iſeſuguſed ſeaduſed.

Paiguti on Keſknõukogu juhatuſelt algatus wälja läinud, et wanemaid walitaks. Aga Tallinna raiooni wanemate komitee peaks ſelle asja tõſiſelt käſile wõtma ja wanemate walimiſed igas tööstusettewõttes läbi wiima, kus ſeda weel tehtud ei ole.

Seeſama on makſew ka haigekasſa wolinikkude kohta. Tubakawabrikutes ja iſegi ſõjawäe warustuswalitſuſe töökodades ei ole wolinikka walitud. Tallinna Ühishaigekasſa juhatus peaks ſes asjas kohe tegewuſesſe astuma.

Töölistemaja ehitamiſe küſimus Tallinnas.

Päraſt kewadiſt ülemaaliſt kaitſepolitſei rüüstamiskäiku ſaid Tallinna töölisorganiſatſioonid endile ſiiski kindla kantſi — paar keldrituba Gogoli puiesteele endiſe Wene ſeltſimaja „põranda alla". Ametlikult ei nimetata neid ruume küll mitte põrandaaluſeks, kuid tegelikult on nad ſeda, ſeſt wähemalt ſeni pole mitte ükski wõim neid jakſanud ſealt jälle üles nuhkida, et uuesti uulitſale wiſata. Ainult töölisſõbralik tööbörſe katſus ſeks kord pinda linnawalitſuſes, kuid temagi leppis ſellega, et Gogoli puiesteel nr. 4 üks õnnis paik on, kus töölisteühiſustel tohib ulualune olla.

Kuid ſee on ka tõesti ulualune! Siin on kõik töölisteühiſuste juhatuſed, keſknõukogu, ajakirja „Töö" toimetus ja talitus, „Tallinna Tööliſe" toimetus ja talitus ſegamini ühes hunikus. Siia kawatſeb juure tulla weel „Walwaja", ſeſt et tema hoone tahetakſe kas klaaſipuhumiſeks wõi piirituſe rüüpamiſeks tarwitada. Siia koliwad juure ka weel maatööliste liidud — üleriikline ja Harju oma. Ja kõik need organiſatſioonid peawad ära mahtuma paari tuppa.

Arusaadaw, et töölisteorganiſatſioonid oma keldriſt kõik willand on ja iga Tallinna tööline aru peab, kuidas wähegi korralikku töölisteühiſuste hoonet ſaada. Et ſeda enne ſotſiaalſet rewolutſiooni üheltki eraomanikult ei ſaa ja ei Pätſi riigiwalitſus ega Uesoni linnawalitſus wäikſe ſõrmegagi meile ſeks appi ei tule (nad toetawad kõrtſe, et need paremad ruumid herrade ja nende daamide trimpamiste korraldamiſeks kätte ſaakſid), peame iſe teed leidma ſelleſt põrandaaluſeſt põranda peale — korralikkudesſe ruumidesſe pääsmiſeks.

Tallinna Keſknõukogu ja maatööliste liit on linnawalitſuſe poole pööranud, et ſee töölisteorganiſatſioonide hoone ehitamiſeks taſuta krundi ja ehitusmaterjaali annaks. Esialgne kawatſus on maja ehitada, mis 50 kuni 100 miljoni marka makſma läheks. See ſumma teeks kuluſid iga organiſeeritud Eesti tööliſe kohta wähemalt 3—4 tuhat marka — ſumma, mida meie poolnälgiw proletaarlane kuidagi lühikeſe aja jookſul kokku panna ei jakſa. Aſi on weel täbaram ſellepäraſt, et walitſus oma harilikus demokraatlikus meeles iga wähemas asjas takistuſt teeb. Aktſiaſeltſi „Töölistelosſi" põhikiri ſaadeti omal ajal tööerakondliſe ministriherra Kuke poolt tagaſi, ſeſt et talle „kohtualuſed iſikud" (ſmd. Allikſo, Wanja jne.) olewat alla kirjutanud. Meil aga on andmed, et ſelle põhikirja tagaſiſaatmine ſündis ſellepäraſt, et teiſele ekſemplaarile riigiwanem „iſe" reſolutſiooni peale pannud: „Mitte milgi tingimiſel kinnitada". Kuidas tööerakondline linnapea ja majaomanikkude wolikogu krundi ja ehitusasja wõtawad, näeme warsti. Aga juba kuulukſe nende lehti ſeletawat, ega linna ſees kruntiſid pole, tuleb herrade läheduſeſt piſut eemale minna! Kas keſknõukogu Seamäe rappa wõi Rahumäele juhatatakſe maad ſaama, pole ametlikult küll weel mitte teada.

Ja ſiiski peab Tallinna tööline majaküſimuſeſt üle ſaama, nii raske kui ſee tal on. „Walwaja" ruumid on praegu ainſad, kus wõimalik on ſuuremaid koosolekuid toime panna. Paari kuu päraſt on aga need ärimehe käes ja ſeegi kogunemiskoht kadunud.

Jääb üle kõige ſuurema jõupingutuſega maja ehitamiſe kallale aſuda. Peab ehituſe nii kawatſema, et ta oſa kaupa ſünniks ja iga walmiſehitatud jagu kohe tarwitamiſeks kõlbaks. See wõimaldaks paari-kolmekümnemiljoniliſe kulu juures juba teatud ulualuſe — kõige hädaliſemad ruumid kooskäimiſeks.

Noored proletaarlaſed.

Ärge unustage, et meie ainus klasſiteadlikkude tööliste ajaleht „Tallinna Tööline" ka teie häälekandja on. Wähemalt iga kuu eraldab ta oſa oma weergudeſt juſt töölisnoorſoo olukorra ja ta organiſatſioonide tegewuſe walgustamiſeks. „Tallinna Tööline" ootab teilt, noored proletaarlaſed, kõige tuliſemat ja wäſimatumat toetuſt — ajalehe laialilaotamiſe, kaastöö jne. näol.

„Tall. Tööliſe" toimetus.

Ja ühe käega holdes meeſt, kes talle oſa wahtis päraniſilmil ja poolkahtiſe ſuuga ja ainult wähe wastu pani weel, kahmas ta kinni paeſerwaſt ja kiskus enese ühes ſhwiitſeriga järſu kiwiſeina äärele.

Keha alumiſt oſa mööda nõrgus libe märg, mis kiitrelt külmas, wastikult terawaks tehes aluspeſu. Kõrwades huugaſid wiled. Hing kippus mattuma.

Weel piſut edaſi. Weel natuke! —

Oktoober 1917.

Kaks üleriiklikku demokraatlikku näituſt junn-junnide wabariigis.

Rõõmustawal wiiſil lõppes läinud aasta junn-junnide maal hästi nagu ikka, ja nimelt ſuureme üleriikliku tähtſuſega asjaga. Ja uus aasta algas weel paremini ning weel ſuurema üleriikliku ſündmuſega. Ma mõtlen kahte ſuuremat üleriiklikku näituſt, milledeſt üks wana aasta patude kahetſemiſeks ja teine uute tegemiſeks toime pandi.

Toon ſiin kokkuwõtliku kirjelduſe mõlemiſt. Esimene, nagu teada, oli Eesti paremat tõugu lutikate kaswatajate ühingu oſa. See näitus oli määratud 28. detſembri peale. Juba mõni päew enne näituſt muutis pealinn oma wälimuſe. Algas ühingu wäljapanijate ſisſewool. Nõnda rahwa kogunemiſt oli ju ette aimata, nii et ſiſeminister iſegi kawatſes pealinnas näituſt mitte lubada ja oma poolt lahkelt herra Kartau ruumikat kõrtſileſiſt ſoowitada, kuid luba ſaadi ſoowitud kohas, kui herra Hellat rahutuste ärahoidmiſeks lubas kaitſepolitſeile abiks anda Konstantinoopoliſt kaaſa toodud koerad. Näituſe eelpäewal oli pealinnas ſiiski wõimata liikuda. Kõik rahwas oli uulitſal, et oma ſilmaga noore kultuuri loojaid imetleda. Poed olid kinni. Wabrikud ſeiſid. Töörahwas kandis oma kätel lutikakaswatajaid, nende käruſid ja ekſponnate wakſaliſt näitushoone. Talle abiks ſisſeſõitnud ühinglaste äraweoks wakſaliſt olid wõetud kõik woorimehed, autod, kelgud ja iſegi mustusweowoor. Trammi liin oli tõmmatud kõigisſe pealinna raudteejaamadesſe ning ſiiski tuli waestel trammiteenijatel kolme wahetuſega töötada, mida nad tegid küll määratu rõõmuga. Näituſe eelõhtul läks tung peauulitſatel nii ſuureks, et üliſamaid kohte ja näitushoone esiſt tuli tuletõrjujate uue aurupriẗſi abil puhastada. Wakſalitänawal ja ka keſklinnas kuuldus kogu aja aina rahwa mürgamine: „Elagu lutikad!" „Elagu nende truud harijad!" „Maha lutikate wastaſed!" „Maha lutikatapjad!"

Ajalehtede teated näituſeſt oſawõtnud hulkade üle lähewad lahku. „Päewaleht" tõendab kindlaſt allikaſt, mida tema kirjaſaatja ja näitustoimkonna wanem liige M. Martna annud, et ilmunud olnud 10 kuni 15 ühingu esitajad. „Tulewik" näitab arwudega, et neid hulke igatahes enam kui 26 ühingu poolt olnud ja kogu oſawõtjate arw 32 mees- ja nais-lutikaharijani ulatanud. Mina wõin oma iſikliku nägemiſe järele ütelda, et aſi ei ſeiſa mitte iſikutes ja nende arwus, waid wäljapandud asjade määrtuſes. Seſt ſeiſukohaſt ka kirjeldus.

Tähelpanekut äratasid kõige pealt keſktoimkonna pawiljongid, mis kaugelt üle poole oma alla wõtſid nii keha kui ſiſu pooleſt. Peatame paremate juures.

K. Ast pawiljong kujutab lutika ſuurookimiſe rauda, mille teiſe otſaga ka kirjutada wõib, kui tatweſe neeresſe kasta. Esimene mulje kõhnetu, ſeestpoolt waadates paraneb eneſetunne ſelle ilme ees. Seinadel tabelid lutikate ſündimiſe, nende toitmiſe ja kaswamiſe kohta. Siinſamas peenikeſe kirjaga märkus, et pooled lutikakaswatajad on oma ohwririkka töö juures ſaanud lutika-ſoojatõbe ning muutunud nende kallite koduloomade wastasteks. Wäljapaneja iſe istub nurgas ja kirjutab uut romaani lutikate kiimaluſeſt. Üleüldine mulje rahuloldaw.

A. Palwadre pawiljong kujutab junn-junnide wabariigi ſeaduſparagrahwi. Ainus pilk ſellesſe pealtnäha lihtſasſe ehituſesſe näitab, et ſiin targa ja ſügawmõtteliſe nurijaga ja ühiskonna-teadlaſega tegemiſt on. Pawiljongi ſeinad, riiulid, põrand, iſtmed, warnad on täis lutikariigi ſeaduſi. Igaſt nurgaſt iga pilu ja lohe wahelt wahib ſulle wastu lutikaparagrahw. Herra Palwadre iſe, ta nina, ta keha, ta jalad ning iſegi jalajäljed on üksainus ilmaotſatu paragrahw. Kui ma ſisſe astuſin, tegi ta parajasti, paragrahwide huniku otſas istudes uuſi paragrahwe, millede kogunimetus: „Haigete ja emade kinnitamine niiwiiſi, et haige ei ſaaks haiget ja ema ſünnitaks ning lutika kõht ſaaks täis. Ma ei raatſinud ſegada junn-junnide ainuſt tõſiſt ſotſiaalpoliitiliſt paragrahwi ta tähtſas töös ning tulin kikiwarwul wälja. Mulje ütlemata, ütlemata hea.

M. Martna pawiljong on läbi ja läbi rahwuswaheline: Suur jumadan (Soome paremaſt äriſt), ſelle peal ſeiſab nina laadi porgand (Schweitſiſt), all kaſepuuſt hark (junn-junnide riikliſt kaaſikuſt), millede külges wiripill piriſeb (ka junn-junnide maalt — aiaroika kild). Sees leidſin wanaſakſa paku otſas gramofoni taga istumaſt. Lahke wanaherra kandis waatajatele ette kõik oma kõned, mis ta kunagi oli pidanud lutikate harimiſeks, nende kaitſeks ja iſegi wastu. Tähtſamad: „Sotſiaaldemokraat" ei õpetanud klasſiwõitluſt, waid lutikate-poputamiſt. „Junn-junnide lutikakaswatuſe ühingute keſktoimkonna esimees olin, aga leiba pidin teenima kaastööga „Päewalehele". „Sõidakſin kõnelema, aga kes kannab kulud?" „Teekſin lutikalehele kaastööd, aga kes makſab?" „Wene weri kui kõige rammuſam toit junn-junnide lutikatele." — Piſut nõrk, aga wabandataw wanaduſe nõtruſega.

A. Rei pawiljong kujutab noortherrat puuſe pealuuga, kes põlwitab Marxi pildi ees ja nokitſeb Soome puſſiga tööliſe kontideſt wilet teha, millega lutikata hertſogi Tõnisſoni 50 aasta juubelile mooſekandiks minna. Sisſe ei lasta kedagi peale elukutſeliste lutikakaswatajate. Sõjaſaladuſed. Wäljaspoolt mulje kiitore.

A. Hellati pawiljong kujutab ſuurt werekoera, keda ſuuremad ja wähemad lutikad mõlemiſt pooleſt muſutawad ja kallistawad. Sisſe ei ſaa keegi peale iſeäranis uſalduswääriliste lutikakaswatajate. Kaitſepolitſei juured ſaladuſed. — Wäline mulje impoſantne.

A. Oina pawiljong, mis iſalammaſt kujutas, ja külg-külje wastu ſeiſis teiſe A. Oina (Alma Oina) pawiljongiga (ſee kujutas ema-oinaſt), on täis ſtatistikatabeliſi, mis pildistawad lutikate omawaheliſt ühiskondlikku elu (wäikſed näppamiſed ja ſuured warguſed, piſikeſed heimuſed ja kohutawad kuritarwituſed, awalik rööwimine pühapäewal ſuuremate lutikate poolt ja öiſiſed ſalajaſed ülelöömiſed wähemate wendade läbi). Nagu tabelid näitawad, on iga juhuſe kohta tehtud protokoll. Igal protokollil oma kaaned. Kaaned ühes lehtedega läbi nööritud ja nööriots pitſati all. Pitſati juures A. Oina reſolutſioon: „Tulewatele põlwedele wastutuſele wõtmiſeks ühiskondliku arwamiſe eeſt." — Mulje asjalik ning demokraatlik.

Teiſed keſktoimkonna pawiljongid pakkuſid wähem huwi*). Nii Johanſoni pawiljong oma maitſeta wälimuſega, mis ei lutika ega ſääſe nägu polnud; Wirma pawiljong nokata lutika kujul; Hans Martna (oma mamma poja) pawiljong, mis murulaugaga wõileiba meele tuletas ja pealegi lukus oli.

Junn-junnide wabariigi kaugemateſt kohtadeſt ſisſeſõitnud herrade wäljapanekuteſt olgu nimetatud (oma pawiljonge neil polnud) Ernits — 30.000 protokolli ſetu-lutikate ristimiſe kohta; Jans — haritud lutikas töölisena.

Põhimõteteſt ja hüüdſõnadeſt, mis wiimaſel ajal üles ſeatud lutikakaswatuſe ühingute poolt, nimetan: „Junn-junnide maa on rikas wäikekodanlikeſt lutikaſooſt, ſellepäraſt kipuwad lutikawastaſed ſiin wõitu ſaama." „Lutikawastasteſt töölisteühiſusteſt wälja, ſeſt neid on ſealt juba hoerapiitſaga wälja kihutatud." „Kuna ühingud lutikateſt ära ſööbud, walimiſed ühingute kongresſile ära kaotada ja ſaadikuteks tunnistada, kel kunagi lutikate kaswatamiſe ſuhtes kogemuſt olnud."

Ühingute liigete arwu kohta ſain järgmiſed teated: Kureſaare — ſurnud hinged — arw ſalajane. Wõhmas — liikmeid weel ei ole. Tähtweres — 100 ſurnud hinge ja üks (näituſe ſaadik) elus. Tartus — liigete arw wiimſel ajal ei wähene, ſeſt ainſana on järel jäänud „lahke herra" Jans, kes aga proowitud lutikaſõber ja ja wastaſe leeri üle ei jookſe. Tartu maakond on kõik ühingute liikmed kaotanud, aga „ſiſu pole mitte ſelle all kannatanud," ſeſt ſeda polnud ka ennegi. Walga ühingus oli kord 50 hinge, kellede ſurematud nimed ſeni weel mahakustutamata. Wiljandis liigete arw kõigub: wahel on ſeal endine linnapea Marfeldt üksi, wahel on gub: wahel on ſeal endine linnapea Marfeldt üksi, wahel on tal abiks herra Riiner. Rakweres on 6 ja pool ſajandikku lutikaſõpra linnawolikogus. Narwas on ühingus kaks liiget. Esiti otſustaſid nad ühe häälega näituſele ſaata Astreemi, aga ſiis otſustaſid ümber (jällegi ühel häälel) ja ſaatſid teiſe neiſt kaheſt — Särje. Tallinnas on lutikakaswatajate ſelts 96 korraliku liikmega. (Neiſt tegewaid liikmeid 11, kes 1. mail „Estoonias" miitingul olid, ja lihtliikmed, kes ſel koledal päewal riitſiuſe õli ſisſe wõtſid ja ſellepäraſt mitte uulitſale ei wõinud minna). —

Näitus, mille otstarbeks oli tegelikult ſelgeks teha, kuidas ka wäikſed inimeſed wõiwad ſuures asjas kaſulikud olla, lõppes üleüldiſeks rahuloleküks lauluga: „Oh, lutikas, mu õnn ja rõõm!" —

Uue aasta 6-dal päewal 11-dal tunnil awati junn-junnide pealinnas üleriiklik käſilihunikkude näitus, mille otstarb oli tutwustada junn-junne, eeſtkätt käſilihunikka endid, uuemate katſetega tapmiſe ſuhtes. Peaasjalikult koondub junn-junnide käſilihunikkude huwitus küſimuſe ümber, kuidas wõtta looma hinge nii, et weri jookſeks, ent ei oleks mitte näha, rammutaks maad, kuid ei jätaks weriſtamiſe jälgi. Näitus awati niiſama ootamata ja ſalapäraſelt, nagu käſilihunikkude ühingute wõi ſeltſide tegewus näituſe waheajal. Aga fakt oli näituſena ſiiski ſeal ja ühiſuste aſemikud päral.

Esimeſena ſeiſis Strandmanni pawiljong — loojaläinud kuu, mille läikiw kera üle raswamäe maa poole pillub. Aukartuſt äratav ja tore. Ära puutu mind, ſiis puutun ſind ainult, kui mul mõnus pole! — Astuſin kähku eemale.

Kuke pawiljong kujutas muna, milleſt oleks wõinud ka kana ſaada, kui temaſt mitte kukk wälja poleks tulnud. Pawiljong oli ſeeſt riikliste waſikanahkadega ja junn-junnide tööstuſeſt ſaadud piirituſepudelitega illustatud. Siin ja ſeal ripuwad ſeapõled, waſikaſõrad, weiſeſabad, härjaſarwed, hobuſekabjad. Üldmulje — riiklik majanduspoliitika.

Nimetakſin weel J. Seljama pawiljongi (aſukib pükſitrakſidega wedruwankrile kinni ſeotud); Anderkopi pawiljong (kapstapea, milleſt waſikaſilmad, ſeanina ja lambakõrwad wälja paistſid — ſisſe ma ei ihkanud minna, ſeſt härra wäljapanija oli kibedasti töös: kirjutas juhtkirja „Waba Maale"); Kaarna pawiljong — kastreeritud (ſuguliſelt kahjutuks tehtud) wihmanſi perekonnaga; Laamani pawiljong — ſõrgadeta wähk wäikſete käſilihunikkude ſuurte asjade ajalugu kirjutamas. Piibul oma pawiljongi ei olnud, kuigi ſeda mõned ajalehed teataſid, waid oli terwe rida wäljapanekuid, mis oma ſuureliſe korraga kena kogumulje andſid. Nimetakſin: Kureſaare tuukri ülikond, mida Tartu ülikooli rahwuswaheliſe mere- ja kuiwamaa-õiguſe prohweſorid kannawad, kui nad junn-junnide üliõppuriſt juhatawad, kuidas kalakõhus ja ilma rahwuswaheliſi ſekelduſi ſünnitamata Soome laheſt üle uſuda ning Karjala lihunikkudeſeltſi iſeſeiswuſt tunnistada; pudel, milles junn-junnide käſilihunikkude esitajaid üle piiri weetakſe; pilt, mis kujutab ilmapilku, kus junn-junnide käſilihunikkude ſeltſide täisõigusline esitaja Hellat kogu islami-uſulistelt iſeſeiswuſe tunnistamiſt nõutab ja kaitmata peaga jalajälgi ſuudleb, mis ſeſt ajaſt järel, kui prohwet Mekkaſt Mediinasſe rändas; Afrika ſuurema ja wanema Njam-Njam keiſririigi kaart (ſelle riigi pea tunnistas esimeſena junn-junnide lihunikka).

Näituſel peeti wanemate käſilihunikkude poolt hulk õpetlikka kõneſid, mis wäljapanejate keskel rõõmustawal wiiſil elawaid proteste esile kutſuſid. Nagu ſelgus, on junn-junnide käſilihunikkudelgi kaks teaduslikku wooli: ühed (Strandmann, Kukk ja teiſed pealinna käſilihunikud), kes on ſuutnud juba parema parema ſeltskonna kommetega ära harjuda, ei tunne iſeäraliſt jälkuſt märjalt tapmiſe wastu. Nad ſoowitawad ſes ſuhtes piſut julgemalt ſuurelihunikkudega ühineda ja ühine truſt luua nime all: „Junn-junnide üleriiklik lihunikkudekogu." Põhimõtteliſelt peaksid käſilihunikud muidugi oma aadetele truuks jääma ja hinge ilma wereta ning maamäärimata wõtta püüdma.

Teiſelt poolt ſeletaſid maa-käſilihunikud, et neil raske elada on, ſeſt ſõjas on palju tapetud ning liha hinnad kohutawalt ſelle tagajärjel langenud. Nad olid kindlalt ſelle wastu, et wana tapamajade ſüsteemi juure jääda, kus teinekord iſegi härjale enne puſſitamiſt nuiaga pähe ei lööda, puudulikuſte piinamiſeſt juba kõnelemata.

Selle küſimuſe ja nende ainete üle räägiti mitu päewa. Wiimaks lõppes kõik hästi. Et pealinna lihunikud [illegible] haritud ja paremad kõnemehed, rääkiſid nad maameeste pealuud kinni ja kõrwaaukudele punnid ette, nende ſõna jäi peale, ning kui ſiis näituſe lõpul lahkudes teineteiſe kätt pigistati ja porilaste-marſſi lauldi, walitſes junn-junnide käſilihunikkude keskel jälle ſüdamerõõmustaw üksmeel ja endine truudus ſeniſele korrale.

---

*) Proua Alma Oina pawiljongi, kus peitunud riiklikud tabelid lutikate ſünnitamiſe ja muu ſiginemiſe kui ka werimeſemiſe kohta, oli kogu näituſe aja ſeaduslikult kinni. Awati waheaegadel ainult tuttawatele.

Dambski wahel. Meile anti tõotus, et ſalku enam ei tule ja et Poola wiiwitamata wälja ſaadab põllſed ſiſſemurdjad oma piiridest. Aga 25. oktoobril ronis ſeeſama kõige ſuurem bandiitide ſalk Poolaſt meie pinnale wälja. — See on nõelapiste. Aga katſuge küſida teadjatelt inimestelt, mis ſünnib inimeſe kehaga, kui teda hakatakſe wahetpidamata torkima nõeltega mitmest kohaſt. Meid tahetakſe nende nõelapistetega hukatuſeni wiia, aga meie ei wõi ſellepeale ſiiſe minna ja mina ütlen ſiin tööliste ja talupoegade Nõukogude kongreſſil, et meie niiſuguſes olukorras mitte elada ei wõi."

Asudes Wene-Soome piiri kaarti ette, kõneles **Trotski**:

„Rahutegemiſel Soomega ſai kokku lepitud, et Karjala ſaab eneſemääramiſe-õiguſe. Karjala töörahwakihid waliſid ſelle eneſemääramiſe wormina Nõukogude wõimu. Soome walitſewad klaſſid ei ole muidugi mitte rahul ſelle autonoomia wormiga. Muidugi teadſid ſoomlaſed rahulepingut allakirjutades wäga häſti, et ſee teſtiti olla ei wõigi, aga kui algas nälg, mis Wolgamaa elanikka häwitab, ſiis ilmuſid ſeal need maotaoliſed nooled. 24.—25. oktoobril — ühel ja ſeljamal päewal, kui ſalgad üle Poola piiri meile tulid, tulid üle piiri walge Soome ſalgad, mis koos ſeiſawad Karjala walgeteſt põgenejateſt ja Soome wägede eſitajateſt Soome ohwitſeeridega eesotſas. Waja ütelda, et demobiliſatſiooni aegu wiiſime me ſealt wälja ainſa brigaadi, mis Karjalas ſeiſis. Teda ei olnud ſeal tarwis, ſeſt ſiſemiſe korra kindlustamiſeks ei olnud ſeal ühte polkugi waja. Meie eksiſime oma naabri ſuhtes. Selles on ſüüdi ſõjakomisſariaat, kuid ſee tuli ſelleſt, et ta rahwuswaheliſe õiguſe pettekujutuſele wäikſe tähenduſe andis, ſeſt ſellele ei pea mitte mingiſuguſt tähenduſt andma. Sel maa-alal, mis kakskord ſuurem on kui Belgia, ei ole peaaegu mitte mingiſuguſeid teeſi. Kogu kodanline Euroopa hõiskab, aga tema ajakirjandus teatab, et Murmani raudtee olla läbi lõigatud. See ei ole tõſi, raudteeſt ollakſe mitukümmend wersta eemal. Mitte mingiſuguſt wastuhakkamiſt Karjalas ei ole, waid on ainult walge-Karjala, walge-Soome ja Soome bandeed ja ohwitſeerid. Soome kaebab rahwasteliidule, et Karjalal ei olla tarwiliſt „eneſemääramiſt". Kellele ta kaebab? Jaapanlastele, kes Balti riikiſi toetawad nende kallaletungimiſel Kauge-Ida wabariigile wõi Prantslastele, kelle käſul Poolaſt ja Rumeeniaſt alataſa bandiite ſaadetakſe Ukraina pinnale.

Ma leian wõimalikku olewat teile awaldada, et meie ülemjuhataja on praegu Karjalas ja täna hommikul teatas ta minule, et 46 wallaſt 26 aktiiwſelt meie eeſt wälja astuwad. Ei ole wälja ſelgitatud 14 walla meeleolu ja esialgſetel teadetel tundis 11 walda walgetele kaaſa. Selgus aga, et arw 11 liialdatud oli, ſeſt neljaſt wallaſt walgete poolt mobiliſeeritud elanikud jookſid latali ja on walmis aktiiwſelt meid aitama.

Sõjaka imperialismi mõjul, mille eesotſas kindral Mannerheim ſeiſab, kes kõigile meile nii häſti tuntud, — ſattub Soome iga päewaga ikka rohkem hooſſe. Ja juhtiw kodanline ajakirjandus ei jäta oma kiſa, et Wenemaa olla wäljakannatamata naabrus. Aga mis meie peame ſiis tegema? Me ei ſaa ju Wenemaad teiſe kohta kanda ja ütleme kindlalt ja ſelgelt: Meie elame, kus meie elame ja ſeiſame, kus meie ſeiſame! Soome walitſuſele ei meeldi Nõukogude Wenemaa naabrus ja temaga tehtud rahu. Awalikult ütelda, ei ole ka meile rahu Soomega mitte meelimööda. Kuid ſiiski täidame meie aujaſti lepingut. Ja kuigi meile ei meeldi kodanliſe Soome naabrus, ei ſaada meie ſiiski mitte mingiſuguſeid nooli üle tema piiri. Soome teab, et punkt, mis tema piiridele weel ligem on kui Karjala: See on Peterburi. Tanks Peterburi all küütas meid juba Judenitſchi ja teiste ajal ära. Ja mitte mingiſuguſt tantſu Peterburi all meie enam ei luba. Rahuſoow nõuab Karjala puhastamiſt ja meie ſoowitame tõſiſelt Soomele, lugupidada kokkulepitud piiridest ja ſelleſt üle ei witskuſid ega käſa mitte toppida, ſeſt muidu wõime me need kergeſti otſaſt ära raiuda. Mis aga Peterburisſe puutub, ſiis ſoowitame meie kindral Mannerheimile wäga mitte mõõta teede pikkuſt Helſingiſt Peterburini, ſeſt kergeſti wõib juhtuda, et tee Peterburiſt Helſingi hoopis lühem on kui wastupidi.

Päraſt kõiki ſeda on üleliigne näidata, et meil waja on tugewat punawäge. Mõistagi, nälgiw, nälja käes hukkuw Wolga ei taha wõita wõeraid maid. Teie ei taha ka ſeda mitte. Ja peab inimeſel olema meie wastaste nürimeel, et arwata, nagu tahakſime meie kellegi kallale tungida. See on wale ja laim. Meil on ſõjawäes 1.370.000 inimeſt. Aga wastawalt rahwaarwule on meie ſõjawägi 2½ korda, wastawalt aga maapinnale — 18 korda wäikſem Prantſuſe ſõjawäeſt. Oma ſõjawäe alalhoidmiſeks näitab Prantſusmaa nende hädaohtude peale, mis teda rahwuswaheliſelt ähwardawad. Jah, ta on ähwarduſe all, et kui ta oma wõimu wähendab, ſiis need rahwad, keda ta kägistab, wõib olla tõuſewad maaſt põlwili, aga wõib olla tõuſewad ka hoopis jalule ja ringutawad käſa. Aga meid ähwardab alaliste kallaletungimiste, alaliſe ſiſſepitramiſe juures, et meid maha paiſatakſe ja ſurnuks kägistatakſe."

Oma hiilgawa kõne lõpetas L. Trotski järgmiſelt:

„Meie hoiatame weel kord kõiki, oma wastaſeid, et meie ſoowime rahu ja ainult rahu. Kui nad ſeda aga teada ei taha, ſiis teadku nad ka teiſt: Praegu ei ole mitte 1918. ja mitte 1919. aasta, waid 1922. aastal on hoopis kergem Nõukogude föderatſiooni piiriſid laiendada kui kitſendada."

Töölisteliikumine wäliſmail.

Prantſusmaa Kommuniſtliku Partei kongreſs.

25.—31. detſembrini peeti Marſeilles Prantſusmaa kommuniſtliku partei kongreſſ. See oli esimene kongreſs päraſt ſeda, kui Prantſusmaa ſotſialiſtlik partei 1920. a. lõpul 3. Kommuniſtliſe Internatſionaali liitus. Kongreſſiſt wõttis oſa 356 ſaadikut 94 ringkonna poolt, kus 120 liiget. Partei tugewuſt näitab ſeegi, et ta peahäälekandjal „Humanitel" 200 tuhat lugejat on.

Ei wõi küll ütelda, et Prantſusmaa kommuniſtlik partei oleks juba täieſti wälja kujunenud rewolutſiooniline partei. Ta ſündis ſotſialiſtliku partei enamuſeſt; ta hulka jäi palju tſentriſtlikku ([illegible] ſee on: pahema ja parema tiiwa wahel ſeiswat) [illegible], kes weel ei ole ſuutnud loobuda demokraatlikuſt ſõnadekõlinaſt. See wool awaldus ka kongreſſil, kus ta koguni enamuſes oli. Pahemat tiiwa, mis 3. Kommuniſtliku Internatſionaali wõitlusiwiiſi täieſti omaks tunnistas, eſitas peaasjalikult Seine (Pariiſi ümbruskonna) ſaatkond.

Kõige ſuuremaid lahkuminekuid ſünnitas tööliſteühiſuste (ametiühiſuste) küſimus. Prantſuſe ſündikaliſtid (tööliſühiſuslaſed), nagu teada, ei uſalda poliitiliſi parteiſid. Wanad äraandlikud ſotſialiſtid on nad poliitiliste erakondade tegewuſe wastu umbuſklikuks teinud. Rewolutſioonilised ſündikaliſtid tahawad tööliste rewolutſiooni oma ühiſustega läbi wiia ja nõuawad, et poliitiliſed parteid endid nende tegewuſesſe ei ſegaks. See waatepunkt leidis ka kongreſſil kaitsjaid. Siiski wõitis enam-wähem ſelgelt ſeiſukoht, et kommuniſtid, kes tööliſteühiſustes liikmed, peawad oma partei joont ſeal läbi wiima.

Kongreſſi enamuſe iſeloomu kujutab kõige paremini keſkkomitee walimine, kus pahempoolſe tiiwa eſitajad Loriot, ja mõned teiſed endid walida ei laſknud, ſeſt et kongreſs keſkkomiteesſe mitte ei walinud ſm. Souvarini, kes eſitajaks 3. Komm. Internatſionaali Täideſaatwas Komitees. Pahem tiiw nägi ſelles ka kaudſet uſaldamatusawalduſt Kominterni wastu.

Igatahes on Prantſusmaa kommuniſtidel weel tarwis ſuurem wõitlus oma partei ridades läbi elada, enne kui nad oma keſkkomitee kohale Kominterni lipu wankumata lehwima panna ſuudawad. Rewolutſiooniliſ Seine (Pariiſi) proletariat etendab ſes arenemiſes ſama oſa, nagu Berliini töölised Sakſamaa, ja omal ajal Peeterburi kommuniſtid Wenemaa kommuniſtlikus parteis.

Sakſamaa kommuniſtliku partei kaswamine.

Kui palju ei ole Eestigi muſt, kollakas-muſt ja kollane ajakirjandus paſunat puhunud „kommuniſtliſe liikumiſe wäljaſuremiſe" üle! Kui palju ei ole käſi hõõrutud ja parastatud raskete hoopide puhul, mida kannataſid Sakſamaa kommuniſtliku partei liikmed nii 1919. aasta algul, kui Roſa Luxemburg ja Karl Liebknecht ära tapeti, kui ka weel läinud märtſikuul, mil Sakſamaa kindralid ja ſotſiaaljuudid ühiſel jõul Keſktöölistele werewanniſid tegid. Aga kuidas on kommuniſtliku partei „wäljaſuremiſega" Sakſamaal asi, näitawad juſt wiimſete kuude ſündmuſed. Hoolimata „ühiſeſt" wäerinnaſt", mille Sakſamaa iſeſeiswad ja päris-ſotſiaaldemokraadid on loonud kommuniſtide wastu, paiſub wiimſete mõju iga päewaga ſuuremaks. Üks tööliſteühiſus teiſe järele walib oma juhatuſesſe kommuniſtid; ettewõtete nõukogudes kaswab kommuniſtide liigete arw iſeſeiswate ja ſotſide kulul.

Berliinis kaldub tööliste enamus ikka kindlamalt kommuniſtide poole. Iſeäranis ſelgelt näitaſid ſeda kaks ſuurt koosolekut, mis Berliini ettewõtete-nõukogude (wabrikute wanemate nõukogude) poolt ära peeti. 28. nowembril kutſuſid mõned täieſti hulkadele tundmatud töölised — ilma keſkkomitee lubata — nõukogude koosoleku kokku, et kohtuminiſtrilt poliitiliſte wangide-tööliste wabaſtamiſt nõuda. See koosolek kaswas ootamata ſuureks. Sotſide ninameeste poolt pandi ette, et ſotſ.-demokraatliſe partei liikmed lahkukſid koosolekult, mis „ſeaduswaſtaſelt" mingiſuguſe tundmatu komiſjoni poolt kokku kutſutud. Sellele ettepanekule järgnes mitme ſotſ.-dem. partei liikme teadaanne, et nemad ſellelt koosolekult mitte ei lahku, ſeſt et nad tööliste ühiſt wäerinda tähtſamaks peawad, kui oma partei diſtſipliini. Koosolek wõttis terwe rea majanduslikka nõudmiſi ühel meelel wastu; peale ſelle nõudis ta weel poliitiliste wangide wabaſtamiſt. Selle järele walis ta kuueliikmeliſe komiſjoni, kes pidi kogu Berliini ettewõtete-nõukogude koosoleku kokkukutſumiſt nõudma, ehk kui keſknõukogu ſeda ei tee, ſiis iſe kokkukutſumiſeks ſamme astuma.

4. jaanuaril oli ülelinnaline nõukogude koosolek, mis keſknõukogu bürokraatide poolt oli „ſeaduslikult" kokku kutſutud. Wastu ſeniste juhtide tahtmiſt otſustab koosolek ülemalnimetatud 6-e komiſjoni oma koosolekule laſta. Päraſt wõetakſe 28. nowembri koosoleku reſolutſioon ühel häälel wastu. Ka ſeda koosolekut püüawad äraandjad nurja ajada, kuna nad ette panewad, et ſotſid koosolekult lahkukſid. Umbes kümmekond ſamaſuguſt juudaſt nagu kiſategija, kaowad, kuna teiſed kõik alale jääwad ja töö lõpuni wiiwad.

Berliini töölised on kurnajate tyapoiste mõju alt wabanemas. See tähendab aga ſeda, et ſiin kommuniſtlik partei on tõeſti ſelleks hulgaliſeks jõuks ſaamas, mis wõib töörahwaſt otſustawasſe lahingusſe wiia rõhujate wastu.

Tööliste elu.

Tallinna tööoludeſt.

Tallinna metallitööstus on pea terwelt muutumas — Nõukogude Wenemaa remont-töökojaks. Kui ei oleks ſaadud 200 wedurit parandada, ſiis kestaks tööliste lahtilaſkmine ühteſoodu edaſi ja mõni tehas oleks warsti hoopis ſeiſma jäänud. Nüüd aga on lahtilaſkmine peatama jäänud ja mõnes wabrikus wõetakſe tööliſi wähe juuregi.

Dwigatelis on paari Wene weduri remont lõpul. Taheti anda 17-le wedurikuuri töölisele lõpuarwe, aga nüüd jääb ſee ära. Wõetakſe iſegi uuſi tööliſi juurde lukuſepa, raudtreialite ja ſepa töökodadesſe. Tükitöö hindaſid kärbitakſe neis töökodades, kus wähe tööd on. Tükitööd nügides teeb tööline waewalt 150—160 marka päewas. Töökojad kütmata, 6—7 pügalat alla nulli. Kontoris ſelle eeſt häſti ſoe. Wene wedurid oodates käiwad õppinud töölised praegu wabriku hoowis lund rookimas.

Noblesſneris 3 wedurit parandada. See kestab weel üks kuu. Siis weel üks laewalaeks, üks pukſer ja üks uus laew paranduſel. Ka ſelles tehaſes kruuwitakſe tükitöö hindaſid alla. Töölised protesteeriwad ja otſustaſid mitte kärpida lasta. Paljud läkſid päewatöö peale üle.

Lordide tehaſes 500 tööliſt. Mõni tööline on wiimastel päewadel tehaſesſe juure wõetud. Nüüd töö jätkub, ſeſt Narwa raudſilla ehitus tulla Lordide kätte.

Krullis umbes 220 tööliſt. Walmistatakſe turbapreſſiſid. Walukuur teeb turutööd. Katlamajasſe wõeti uuſi tööliſi juure. Töö jätkub märtſini.

Ilmarises on hööweldajatel, puurijatel ja walajatel tööd wähepoole. Kaks Wene wedurit walmis ſaamas. Saadi laagritööd — 10 wäikeſt mootori. Asi edeneb; wõeti 3 tööliſt juure.

Raudtee peatehaſes ja depoodes on tööd wäga wähe. Wagunikuuris töötatakſe juba kauemat aega 5 päewa nädalas. Depoos lõhutakſe wanu katlaid ja arutatakſe ühteſoodu tulumakſu normiſid. Töökojad on kütmata. Palk wäga madal.

Paberitööstus. — Tſelluloosſes ja Johanſonil ei näi Nõukogude Wenemaa tellimisteſt puudus olewat. Tſelluloosſes käib 3 paberimaſinat. Walmistatakſe 2 tuhat puuda päewas. Seatakſe ſuure rutuga neljandat maſinat üles, mis üksi 1500 puuda päewas walmistab. Saemajas kärbitakſe tükitöö hindaſid.

Balti Puuwilla wabrikus näikſe tööd jätkuwat. Wõetakſe uuſi tööliſi juure. Palgad kõige näljaſemad kõigiſt Tallinna wabrikuteſt. Tükitööga ei ſaa päewapalkagi teenida. Tihtipeale makſetakſe ſiis alla päewapalga normi. Heldakſe wärawa taga tööliſi jätkub!

Sadamas on elaw liikumine. Kõik Nõukogude Wenemaa tranſiit. Oodatakſe 30 miljoni puuda tranſiit-kaupa. Tahetakſe päewas ligi 400 wagunit Wenemaale ſaata kaupadega.

Narwa tööliste elust.

Tööliste ſeiſukord pole kuſagil hiilgaw, aga hullem kui Narwas ei wõi ta ka mitte olla. „Demokraatline" raudruſikas on oma täie raskuſega kõik ärkſamad idud Narwa tööliste pereſt puruks rõhunud, et iſegi wabrikutes ei julge keegi oma kandidatuuri tööliste wanemaks üles lasta ſeada, mille tõttu ka Krenholmis tööliste Wanemate Komitee wõi Nõukogu puudub. Mis aga organiſatſioonidesſe puutub, ſiis hoitakſe ſarnasteſt aſutusteſt „demokraatliſes" kauguſes — ſeſt kui tööandja ſelleſt kuulma juhtub, ſiis peab niiſugune jultunud ori ennaſt leiwaſöömiſe kunstiſt ära wõõrutama.

Palgaolud on Narwas tõeſti demokraatliſed, alates 60 margaſt kuni 135 margani.

Ainukene asi mis Narwas õitſeb, on joomine, ſeſt läinud aastal on meie linnas [illegible] 70 miljoni marga eeſt alkoholi ära joodud. **Tauel.**

Pärnu.

Pärnu tööstus on õige kehw. On ehituſel linawabrik, mis kunagi walmis ei taha ſaada. On paar poolwabrikut, nagu Lausſon ja Ko. puutööstuſe ettewõte, Trehlingu wabrik, ſiis kuulus laewaehitustehas „Lennuk", kes pankrotti ſendamas on — tal on üle 40 miljoni wõlga, kuid palju tähtſaid aktſionääriſid K. Pätſiga eesotſas. Kõige ſuuremaks tööstusettewõtteks on tikuwabrik — Eiche oma. Praegu töötab küll ühe waheduſega, umbes 80 töölisega, tahab aga lähemal ajal ka ööwahetuſt käima panna.

Eichel töötawad ſuuremalt jaolt naisterahwad ja palju noori tütarlapſi. Päewapalk on 60 marka, ſ. o. — 33 enneſõjaaegſet kopikat. Waat, niiſuguſe kurnamiſe waral õitſeb Eesti tööstus. Töölised aga tehakſe warakult juba kiduraks, wiſatakſe ſiis wärawa taha ja wõetakſe uued aſemele.

Et tööliſi oma ametiühiſuſeſt eemal ja alaliſes pimeduſes hoida, aſutas wabrikant Eiche oma wabrikutöölistele hariduſeſeltſi ja hakkas ſeal töölistele oma poliitikat külge pookima. Paari aasta eeſt wiis Eiche, wabariigi aastapäewal, oma töölised muſt-ſiniſe-walge lipu all nulitſale. Laskis neid ſiis ſeal hurra hüüda, esiteks wabrikant Eichele ja ſiis wabariigile. Aga wäga pika näo tegi Eiche mullu, kui ükski tööline temaga enam rongikäiku kaaſa ei teinud. See olgu õpetuſeks kõikidele wabrikantidele, et — ajad muutuwad.

Waldhofi platſil aſub lauaſaagimiſe wabrik. Saemaſinad on lahtiſed — ilma kaitſeabinõudeta. Naiſtöölistega on ſeal mitu õnnetuſt juhtunud. Seal tuleb ka ſeda ette, et tööline laſtakſe päewapealt lahti, ilma et talle ſeaduslik kahenädala palk ette makſetaks. Lahtilastud töölised ſõitku ſiis oma wiimaste pennide eeſt Wiljandi — töökaitſekomiſſari iſand Treufeldi juure. Komiſſar ſeletab ſiis kangeſti osjatundlikult, et maſinad olla päris ſeaduslikus korras, aga kahenädali palga peab wabrikant ette makſma. Lähewad töölised ſiis ſelle teatega tagaſi wabriku kontori, aga ſeal naerdakſe ſulle näkku. Komiſſar ſeletab ſiis weel kord, et wabrikant ikkagi makſma peab. Aga kes ei makſa, ſee on wabrikant. Tuleb küſida, mis jaoks ſiis need komiſſarid olemas on. Kas töö wõi kapitaali kaitſeks? —it.

Wiljandi.

Tikuwabrikus töötab umbes 80, linawabrikus ühes tooreliniga 150 tööliſt, Pohrti ja Metſamarti juures kokku 30. Teiſi „wabrikkiſid" ei makſa nimetadagi.

Töötingimiſed on äärmiſelt wiletſad. Palk on tiku- ja linawabrikus 8—8½ marka tunnis — 64—68 marka päewas. Metallitöökodades ſaawad õppinud töölised kuni 140 marka päewas.

Seitsmeſt puhastustuleſt tuleb töölisel enne läbi käia, kui ta tööle wõetakſe. Wiljandi kapitaliſtid kardawad „punaſeid" tööliſi nagu wanapagan iſſameie palwet. Seſt punane hakata palka juure nõudma ja ſee ajada ka teiſed töölised mäſſama. Nii teewad ſiis walged Wiljandi kapitaliſtid agarali kihutustööd punaste heaks. Wärawa taga on palju tööliſt, kes Kerenski ajal palka juure nõudnud. Selle patu lunastamiſeks peawad nad nüüd näljakannikat närima, kuni nälg nad pole ilmaks teinud.

Nõudmistega wälja tulla, kas wõi kõige piſemas asjas — ſee pole Wiljandi tööliste juures weel mitte prungiks. Töökodades puuduwad kõige lihtſamadki abinõud tööliste terwiſehoidmiſeks, aga töölised julgewad ſelleſt ainult ſoſinal omawahel rääkida. Töökaitſekomiſſariks on endine enamlane ja päraſtine ülejooksik hra Treufeld. See ei tee iſegi tööliste terwishoiuga wähematki tegemiſt. Ta ütleb: Waadake, töölinegi ei nõua ja pean ſiis mina komiſſar neile puhast joogiwett nõudma hakkama.

Tööliſtega ümberkäimine piitſameeste poolt on toores ja hoolimatu. Kui tööline alandlikult ei palu, waid nõudwas toonis kõneleb, ſiis on harilik wastus: „Pea lõuad! Käi minema, kui ſul ſiin hea pole!"

Tööliſtewanemaid Wiljandis ei ole. Üheski töökojas ei ole kunagi wanemat walitud. Töökaitſekomiſſar ei ole ſeda ka weel tänini märkanud. Tal muudki tegemiſt. Wiimaſel Wiljandi linna tööliste ühiſuſe koosolekul, 8. jaanuaril arutati tööliste wanemate walimiſe küſimuſt. Otſustati, et wanemate walimine hädaliſelt tarwilik on. See tuleb nüüd ära teha.

Wiljandis on kaunike hulk reſtoraani- ja wõõrastemajade-teenijaid. See „tööstusharu" on kodumaa omadeſt kõige jahwtikam. Neid aſutuſi on Wiljandis terwelt 8 ja peale ſelle weel mitmeſuguſed ſöögi- ja joogimajad. Palka ſaawad teenijad 500—1000 marka kuus. Liſa peab teenija omale herrastelt ja muudelt kunnidelt wälja kummardama. Ja kogu Eesti reſtoraaniteenijate auks ei wõi ſeda mitte lugeda, et jootrahade pealt kindla palga peale üle minna pole katſutud.

Wiljandis on nagu mõneski muus demokraatliſe paradiiſi nurgas tööliste hulgas kaebtuſi kuulda, et — pole wilunud jõuduſid. Aga kuſt need wilunud jõud ſiis peawad tulema? Argu ometi keski uſkugu kodanlaste lorijuttu neiſt Narowa tagant tulijateſt! Need wilunud jõud wõiwad kaswada ainult koha peal. Ja kaswatajaks on tööliſe wiletſus, mis alataſa kaswab ja ühtlaſi ka töölistele juhtiſid kaswatab. Aja ſelg ſirgeks Wiljandi tööline! Ütle kurnajale näkku, et ſa ei taha enam töölojus olla, ja alusta wõitluſt!

Matkaja.

Tarwastu tööliſteühiſus

aſutati 1919. a. ſotſide poolt. Seal lubati ſahariini ja paſtlanahka ning maad anda. Ühiſuſe liigete arw tõuſis 700-ni. Nüüd et ſöö keski enam ſahariini, paſtlanahka ſaab igalt poolt ja maa antud, kuid mitte töölistele. Ja ſotſid arwawad nüüd Tarwastus, et tööliſteühiſuſel pole enam tähtſuſt reps mitte, ſeſt poliitikat teeb ſotſide partei ja ühiſus wõib lõrwad pea alla panna.

Tarwastu töölised! Walige oma [illegible] mehed, kes mitte ühiſt wäerinda ei teeks kurnajatega — andke ſotſidele hundipaſs! **T.**

Esimene pääſuke maalt

Wiimſi tööliſteühiſus on otſustanud oma liigetele tellida 30 ekſemplaari ametiühiſuste ajakirja „Töö", toetada „Tallinna Töölist" ja aſuda ühiſesſe töörahwa wäerinda Tallinna Keſknõukogu kutſel.

Meie teades on Wiimſi esimene maatööliste ühiſus, kus niiſuguſed otſuſed tehtud. Wiimſi eeskujule järgnegu kõik maatööliste ühiſuſed.

Wiimſi ühiſuſel on 75 liiget.

Eesti keſkkoolinoorſoo meeleoludeſt.

4.—6. jaanuaril peeti Wiljandis neljas koolinoorſoo liidu kongreſs. Sellesſe liitu kuuluwad nimelt keſkkoolide ja õpetajate-ſeminaart õpilaſed. Juſt need koolid andſid ajutiſele walitſuſele mitu õpilaſtepataljoni. Seda huwitawamad ſiis need muutuſed meeleolus, mis kongreſſil nähtawale tulid, kuigi ſeal ei puudunud täiskaswanud herraſi, kes noortele mõistuſt pähe panema olid tulnud.

Kodanliſed ajalehed waikiſid hoopis ſurnuks ſelle ſündmuſe, et kui ette pandi riigiwanemale Pätſile terwitustelegrammi ſaata, ſiis hääletas ſelle wastu terwe kolmandik — 22 ja pooli 44. Meie teada on ſee esimene kongreſs Eestis, kus terwitus riigiwanemale poolt- ja wastuhääletamiſele tuli ja ſiis nii ſuure wastuhääletajate arwu andis.

Kõige ägedamaid waielusi tekitas ſkoutismi küſimus. Sarjati militariſtlikku waimu, mis ſelles liikumiſes walitſeb. Noorſeppade wanem — posti peawalitſuſe ülem Rikand püüdis näidata, et noorſepad mitte militariſtlikud polla nagu ſkoudid. Skoutiſi ruttas päästma ka maaliitlane Hünerſon, kuid wõeti niiſuguſe ulkraga wastu, et juhatajal koosolek katkestada tuli. Rõhuwa häälteenamuſega tunnistas kongreſs ſkoutide liikumiſe militariſtliſeks, mis nooreſoole kahjulik ja ſellepäraſt ära kaotada waja. — Selleſt otſuſeſt wõib ainult niimoodi aru ſaada, et kodanliſe noorſoo keskel ſelleſt tarwilikud järelduſed niihäſti ſiſe- kui wäliſpoliitika ſuhtes.

Hariduſminiſter jatkab ſkoutismi edendamiſt koolides.

Rikastele magus — töölistele kibe.

Kas teie olete ajalehtedes näinud „Bene" kompwekkide ja ſokolaadi kuulutuſi? „Bene" tähendab eestikeelt: hea. Aga töölistele ei ole ta ſugugi mitte hea! Wabrik aſub Tallinnas, Pikaljalal, peremeheks on Kopiloff, endine „Eſimeſe Pealinna Ühiſuſe" raamatupidaja, kes lühikeſe ajaga tööliste waewaſt jämedaks läinud ja peremeheks tõusnud.

Bene ruumid on wäga wiletſad. On nitsked ja ajab ſuitſu ſiſſe. Wabrikus töötab 10 naiſtööliſt. Kopiloff katſub naiſtöölistega läbi ajada, kes odawamalt töötawad. Ainſale meesterahwale — meiſtrile andis ta jõulu eel wastu kõrwu ja ſee läks minema. Kopiloff kostitab tööliſi iga õhtu weerand naela worstiga, mille eeſt need ſiis ööſe kella üheni (11) töötama ſunnitud on. Julged wastu olla, ſiis kuulutab Kopiloff ſind kommuniſtiks ja käi wabrikuſt wälja!

Koosolekud, üleskutsed ja teadaanded.

Tallinna wabrikute ja tehaste wanemate üleüldine kooſolek.

18. jaan. 1922 a. Tööliste Keldris.

Ärakuulates Komitee teadaanet ülemaaliſe wanemate kooſoleku ärakeelu kohta ſiſeminiſteriumi poolt, leiab Tallinna rajooni wabrikute tööliste wanemate üldkooſolek:

1. Siſeminiſteriumi ſandarmid on meie ülemaaliſe kooſoleku ära keelanud ſellepäraſt, et kooſoleku kokkukutſumiſt korraldab Tallinna wanemate komitee, kuna ſeda wõiwat teha ainult keſkkomitee.

2. Keſkkomitee on weel walimata, ſeſt et ſeni pole olnud mitte ainuſt ülemaaliſt wanemate kooſolekut, mis niiſuguſe keſkkomitee oleks wõinud walida. Nagu ſiſeminiſter ei ſaa enne kaitſepolitſeinikuks hakata, kui ta weel pole ſelle miniſteriumi meeskonda wastuwõetud, nii ei ſaa ka keſkkomitee enne oma ſündimiſt mitte Einbundile kooſolekuküſimiſt ſaata.

3. Eeſti demokraatliſes wabariigis makſab põhiſeadus, mille paragrahw 18 järele kooſolekupidamiſe ja kokkukutſumiſe õigus peaks olema kõigil kodanikkudel kui ka juriidiliste iſikute eſitajatel.

4. Ei ole Eeſti demokraatliſes wabariigis weel olnud juhuſt, kus oleks ära keelatud mõni kooſolek, mida on tahtnud korraldada wabrikandid, majaperemehed, wäikſed ja ſuured ſpekulandid ning hallparunid.

Selleſt järeldab kooſolek, et Eeſti demokraatliſes wabariigis wältab ikka weel warjamatu ning alaſti kurnajate-diktatuur, mida teoſtawad taewa- ja maaliit, edu- ja tööerakond oma miniſtriteks nimetatud nukkude läbi, ſeda pakſukſuunatud [illegible] ja wabrikandid, [illegible]- ja matſiooſt parunid ühe niidiſt tõmbawad, kui tööline ainſagi liigutuſe teeb, et neidſamu wabaduſi tarwitada, mis on igal kurnajal olemas. Kooſolek rõhutab, et ſiſeminiſteriumi paragrahwide-koid wanemate kooſoleku ärakeelu juures ſama tõlbilt püüawad konkſudega oma kõrwu kinni peita, nagu nad ſeda tegid ülemaaliſe ametiühiſuste kongreſſi ja hiljuti ametiühiſuste aſemikkude nõupidamiſe ärakeelamiſe puhul. Kuid iga tööline ſaab aru, et ſiin ei ole tegemiſt wormiwigadega, waid ſiin töötab Einbundi nõndanimetatud riigikaitſe oma wägiwallaruſikaga.

Kooſolek ſeletab, et ta milgi tingimiſel ei loobu ülemaaliſe wanemate kooſoleku kokkukutſumiſeſt, et ſeal küſimuſt arutada ja otſustada, mida wõiwad peremehed igapäew niipalju omakeſkel kaaluda, kui palju nende kurnamisiſu ſeks wajaduſt tunneb: Kooſolek wolitab komiteed abinõuſid leidma, et ühiſe tööliste wäerinna rõhumiſega mainitud kooſoleku kokkukutſumiſt teoſtada. Teadku kurnajad, nende kannupoiſid ja eſimaadlejad, et Eeſti proletaarlaſed ei ole weel mitte wiimiſeni ära kaagitatud!

See reſolutſion ſaata ſiſeminiſtrile Einbundile, et tal kergem oleks meid wastuſele wõtta — põhiſeaduſe § 6 aluſel, kus ſeiſab, et „kõik Eeſti kodanikud on ſeaduſe ees ühetaoliſed" ja paragrahw 18 najal, kus öeldud, et „Eeſtis on wabadus (wiſt ka töölistel?) oma mõtteid awaldada ſõnas, trükis, kirjas" — juſt nagu on kaagikohtu kätte wiſatud kõik teadwusliſed töölised ja nende eſitajad, kes on eneste ja oma walijate õiguste kaitſeks julgenud wälja astuda.

Tubakatööliste eluſt.

Tubakatööliste kooſolek oli „Walwajas" 15. jaanuaril ſ. a., kus tööliste wanemate walimistele alus pandi ſellega, et korraldaw komiſjon waliti, kes koha peal wanemate walimiſed pidi läbi wiima. Järgmiſel päewal laſti tööandjate poolt mitmed walitud ſeltſimehed lahti, kes walimiſi pidid korraldama. Ülesütlemiſt põhjendati tööpuuduſega, olgugi, et uute tööliste juure wõtmine ennem oli ja ka nüüd juure wõetakſe; juba järgmiſel päewal wõeti nende kolme ülesöeldu aſemele kolm uut juure. 20. jaanuaril kutſus „Meieri" wabriku juhataja politſei töökotta, käſutas töölised kokku ja ütles: „Walige endile wanemad!" Töölised, teades, et neil walimiſed ees ſeiſawad, ei teinud käſuſt eſialgul midagi aſja, kuid arglikumad, peale juhataja ſeletuſt, et tema kõik töölised lahti laſeb, kui nemad ſeda wanemaks waliwad, keda töölised kawatſewad, wõtſid ſiiski kooſolekuſt oſa, mida tööjuhataja L i k k kokku kutſus, kuid politſei ſundimiſel kooſoleku juhatajaks mitte ei hakanud. **Kooſolekut juhatas politſei** [illegible] **kandidaadid üles ſeada, protokolli kirjutada,** [illegible] lugeda jne. Sel kombel waliti naiſterahwas, kes midagi peale ei tea hakata, kuid kooſolekul oma hääletuſel ſiiski 26 häält ära luges. Koos wiibiſid 57 töölist.

Huwitaw, kas töökaitſekomisſar ſarnaſt kooſolekut ka ſeaduslikuks peab ja ſeda wanemate walimiſt kinnitab. Aſi oleneb ſelleſt muidugi, kudas tööandja „wanemat" komisſarile aſja ſeletada laſeb.

S u i t s.

Tallinna tubakatööliste kooſolek.

15. jaanuaril peeti Walwajas eſimeſt tubakatööliste kooſolekut. Kokkutulnud oli umbes 35 töölist. Tubakatöölisi aga on Tallinnas 700—800. Wäike kokkutulnute arw on ſeletataw tubakatööliste täieliſe organiſeerimatuſe, paha korralduſe ja tööliste ajalehe puudumiſega.

Kooſoleku awas Keſknõukogu eſimees ſm. W a n j a, kes ka kooſoleku juhatajaks waliti. Kirjatoimetajaks waliti ſm. P i i s p e a.

Tähtſamaks küſimuſeks oli tubakatööliste organiſeerimine. Seda ſelgitas ſm. W a n j a. Kooſolek otſustas ühel häälel astuda toiduainete walmistajate ametiühiſuſe liigeteks. Waliti 9-liikmeline tubakatööliste koondus-komiſjon. Komiſjoni waliti: „Lafermiſt" — Brenner, Rohu, Teſer; „Meierilt" — Lammas ja Watsmann; „Hawannaſt" — Lipstahl, Reindorf, Piispea ja Luikmann.

Kõigile tööliste ühiſustele ja wallanõukogude tööliste rühmadele — Harjumaal.

Seltſimehed!

Praeguſel kriiſi ja ſurwe ajajärgul, mis eriti terawalt tundub juſt Eeſtis, kerkiwad töölisteklasſi ette igapäewaga uued, raſked ja tõſiſed ülesanded. Kodanlus on aſunud lõpulikult laastama tööliste organiſatſioone ja kõigi abinõudega orjastama töölisteklasſi weel kindlamini kui ſenini. Sellele püüdele peab töölisteklasſ wastu ſeadma oma organiſeeritud jõu ja ühiſe wõitluſerinna. Ei tee ta ſeda mitte, ſiis jääb ta alla. On ſellepäraſt waja, et tööliste eſitajad üheskoos läbi harutakſid ja kindlaks määrakſid eneste päewaülesanded ja abinõud nende teostamiſeks.

Seda ſilmas pidades korraldab maatööliste ametiühiſuste üleriikliſe Liidu juhatus 29. ja 30. jaan. 1922. a. Tallinnas, Googoli p. nr. 4. Tööliste Keldris, alg. 29. jaan. k. 11 hom. Harjumaa Tööliste ametiühiſuste eſitajate kongresſi ja paneb ette kõigile tööliste ühiſuste tööliste rühmadele wallanõukogudes, ſaata oma eſitajad kongresſile.

Eſitajaid tuleb ſaata järgmiſe kawa järele:
6) iga tööliste ühiſus ſaadab iga 50 liikme, wõi
1) iga tööliste ühiſus ſaadab iga 50 liikme, wõi 50 liikme, ka ühe eſitaja, ſ. o. eſimeſe ſaja pealt; iga järgmiſe ſaja liikme kohta aga ühe ſaadiku, misjuures poolik ſada, kui ſee üle 50 on, täis ſajaks tuleb lugeda. Tööliste rühmad wallanõukogudes ſaadawad ühe eſitaja, kellel kongresſil ſõnaõigus on.

Saadikud tulewad walida ühiſuste üldkooſoleku poolt, kus aga üldkooſolekut wõimata ära pidada, wolitab ſaadikuid juhatus.

Kongresſi päewakord on järgmine:

1) Awamine, juhatuſe ja mandaat komiſjoni walimine.
2) Aruanded.
3) Majanduspoliitiline olukord, ref. A. Hanſen.
4) Organiſeerimisküſimus, ref. P. Keerdo ja O. Gustawſon.
5) Maak. Liidu tegewuskawa ja eelarwe.
6) Walimiſed.
7) **Tööliste edustajate ülesanded omawalitſustes, ref. Joonas.**
8) **Maaküſimus, töö- ja palgaolud, popſide küſimus jne., ref. Keerdo ja Gustawſon.**
9) **Wenemaa näljahädaliste toetamiſe küſimus, ref. Gustawſon.**
10) **Kongresſil algatud küſimuſed.**

Päewakorra tähtſuſt ſilmas pidades ärgu jätku ükski tööliste ühiſus, ega wallanõukogu töölisterühm oma eſitajaid kongresſile ſaatmata, ſeſt tööliste wabanemine oleneb töölisteſt endiſt.

Seltſimeheliku terwituſega.
Maatööliste Liidu juhatuſe nimel
Sekretäär: A. H a n ſ e n.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja: Martin Palſa.

Tallinna Metallitööliste Ametiühiſus
korraldab 2. weebruaril ſ. a. T. K. S. „Walwaja" ruumes

Pidu-õhtu.

Eeskawa: Muuſika, näitemängud, deklamatſioonid, Ameerika oksjon, Amor-poſt jne. [illegible] tants.
Siſſeminek Metallitööliste Ametiühiſuſe **liigetele makſuta; wõõrastele pileti hind 50 marka.**
Algus kell 8 õhtul — lõpp kell 2 ööſel.
Juhatus.

Tallinna Keemia-Paberitööliste Ametiühiſuſe
22. jaanuaril ſ. a. T. K. S. „Walwaja" ruumes

Pidu-õhtu

ſega-eeskawaga.
Algus kell 8 õhtul — lõpp kell 2 ööſel.
Siſſeminek Keemia-Paberitööliste Ametiühiſuſe liigetel prii.
Juhatus.

Täheleyanemiſeks töölistele.

Grandingi walukuuris, mis aſub Wittenhofi tän. nr. 47-a, ettetulnud streigi päraſt on nimetatud töökoda **boikoti all.**

Nõutakſe tööle lahtilastud tööliste tagaſiwõtmiſt [illegible] meiſter Soomeli ametiſt tagandamiſt.

Tall. Metallitööliste Am.-üh. juhatus.

Teadaanne.

26. jaanuaril ſ. a. algawad **Esperanto kurſuſed.** Teateid ſaab Googoli puiesteel nr. 4, Keſknõukogu Kultuur-oſakonnalt.

Pühapäewal, 22. jaanuaril ſ. a. korraldatakſe T.K.S. „Walwaja" ſeltſi ruumides

Kontsert-miiting.

Kõnelewad ſmd. **Kägu, Soans, Mahlberg ja Gustawſon** töörahwa ajakirjanduſe küſimuſeſt.
Algus kell ½11 e. l. Siſſeminek **makſuta.**

Tööliste teater.

Kell 2 päewal
Mängitakſe „Mets" — Ostrowsky näidend 5. waat.
Siſſeminek wabatahtliſe makſu eeſt.

Tallinna Nahatööliste Ametiühiſus
korraldab pühapäewal, 29. jaanuaril ſ. a. T. K. S. „Walwaja" ruumes

Pidu-õhtu.

Eeskawas naljamäng 4. waat. „Lõunaſöögil".
Algus kell 8 õhtul — lõpp kell 2 ööſel.
Siſſeminek Tall. Nahatööliste Ametiühiſuſe liigetel prii, wõõrastel pileti hind 50 marka.
Juhatus.

Weebruaris hakkab Tallinnas ilmuma **noorte ajakiri**

„Noor Tööline".

Üks kord kuus. Nr. hind **15** mk.

Vilho Reima

kõneleb **„Kodukaswatuse üle"** pühapäewal 22. jaanuaril
kella ½2—½4 pl.
Eestoonia kontsertsaalis.
Sisseminek maksuta.

Kogu Eestimaa töörahwale.

Proletaarlased ja seltsimehed!

Ühine jõud kapitalistide, hallparunite, **spekulantide** wastu! **Kõik töörahwas, olgu see wabrikutööline** wõi talusulane, äriteenija ehk puulõikaja, kojamees wõi popsnik — kõik üksmeelselt ühisesse wäerinda, et oma eluolusid parandada!

Et korraldada Eesti töölisteklassi wõitlust oma eluhuwide eest, kutsuda ühisesse tööwäkke proletaarlasi, kes weel arusaamatuses uinuwad ehk koguni töölisterõhujaid toetawad, luua laialipillatud töölisteorganisatsioonide ja üksikute proletaarlaste wahel side, organiseerida neid ja õhutada tegewusele, seks on meil tarwis oma **häälekandjat.**

Ajaleht „TALLINNA TÖÖLINE" peab selleks olema.

„TALLINNA TÖÖLINE" on poliitiline, majandusline ja ilukirjandusline ajaleht. Klassiteadliste tööliste häälekandjana tahab ta walgustada kõiki tõe warjamata 3. Kommunistlise Internatsionaali, kaks-ja pool Internatsionaali ja 2. (kollase) Internatsionaali wahekordi ja seisukohti.

„TALLINNA TÖÖLINE" toob juhtiwaid kirjutusi meie töölisteklassile, awaldab kirjutusi ja kirjeldusi Eesti ja wäljamaade proletariaadi klassiwõitlusest ja nende maade poliitilise ja majandusline seisukorra kohta.

„TALLINNA TÖÖLINE" tahab tõetruult walgustada kõigi erakondade, iseäranis töölisteasemikkude tegewust nii riigikogus ja omawalitsustes, kui ka wäljaspool neid esituskogusid.

„TALLINNA TÖÖLISEL" on oma kirjasaatjad Nõukogude Wenemaal ja teistes maades. Ta paljastab seda walet ja laimu, mida kodanline ajakirjandus laotab kõigi maade klassiteadlise töölisteliikumise ja iseäranis Nõukogude Wenemaa kohta, tuues muuseas kirjeldusi esimese proletaarlise riigi wõitluse üle uue ühiskondlise korra eest ja kõige maailma kurnajate ning rõhujate wastu.

„TALLINNA TÖÖLINE" kui töölisteleht, mida toetawad laiad töölistehulgad oma kaastööga, pühendab suure osa oma weergudest nii wabrikutööliste kui maaproletariaadi elu, palga- ja muude tööolude walgustamiseks.

„TALLINNA TÖÖLISEL" on ilukirjandusline osa, kus ilmuwad jutustused, mis kujutawad töölisteklassi ärkamist, ta klassiwõitlust ja kannatusi rõhujate ikke all. Muuseas ilmub seal tulewal aastal Eessaare Aadu (Keim Zelle) „TIBLAD" — pikem jutustus põranda alla aetud töölisteliikumise ajast.

„TALLINNA TÖÖLINE" hakkab ilmuma 1922. aasta esimestel kuudel, esialgul 2 korda nädalas — teisipäewal ja reedel.

„TALLINNA TÖÖLISE" üksik nummer maksab 5 marka, tellimishind iga kuu eest 40 marka.

„TALLINNA TÖÖLISE" adress: Tallinn, Googoli puiestee, 4. Tallinna Töölisteühisuste Kesknõukogu.

Proletaarlased, toetage oma ajalehte tellimiste, ainelise abi ja kaastööga!

Ärgu leidku Eestis ainustki klassiteadlist töölist, kes oma häälekandja wastu külmaks jääks.

TALLINNA TOOLISTE-UHISUSTE KESKNÕUKOGU.
EESTI MAATÖOLISTE-ÜHISUSTE LIIDU JUHATUS.
TALLINNA RAJOONI WABRIKUTE JA TFHASTE
TOOLISTE WANEMATE NÕUKOGU.

Kihutuspäewad

ajalehe „Tallinna Töölise" wäljaandmise wõimaldamiseks.

1. „Tallinna Tööliſe" wäljaandmiſe wõimaldamiſeks pannakſe toime kihutuspäewad, et
   a) tutwustada laiu töölistehulki töölistelehe ilmumiſe faktiga, lehe ſihi ja ſiſuga;
   b) wõita lehele kindlat lugejate-hulka tellijate näol;
   d) koguda aineliſi annetuſi tööliste häälekandja heaks ja
   e) leida lehele tööliste keskelt kaastööliſi ja kaastööd.

2. Kihutuſe otstarbel tuleb ära kaſutada rahwakooſolekuid, piduõhtuid, konwerentſe jne.; tuleb organiſeerida eriliſi tööliste-kooſolekuid wabrikutes ja muudes töökohtades ning ſellekohaſeid kõnekooſolekuid; tuleb korraldada, et ſeltſimehed paari wõi kolme kaupa käikſid mööda tööliste korterid agitatſiooni ja tellimiste ning annetuste wastuwõtmiſe ſihil.

3. Kihutuspäewad algawad kohe, kui „Tallinna Tööliſe" proowinummer ilmunud.

4. Linnades ja teistes töölisterikkamates kohtades korraldatakſe kohe, kui proowinummer pärale jõudnud, kooſolek, kus kõnedega eſinetakſe töölistelehe tähtſuſe üle ja tutwustatakſe kooſolejaid „Tallinna Tööliſe" ſiſuga. Kooſolekult lahkudes ſaab igaüks „Tallinna Tööliſe" numbri ja annetab ſelle eeſt wabatahtlikult ſumma ta põhikapitaali heaks. Sealſamas wõetakſe tellimiſi wastu.

Alles päraſt ſeda kooſolekut laſtakſe leht awalikule müügile koha peal.

5. Kõigil kooſolekutel, mis ſel puhul toime pannakſe, wõi kus wõimalik on „Tallinna Tööliſe" heaks kihutuſt teha, wõetakſe muu ſeas otſus wastu, milles ſoowitatakſe töörahwale loobuda kodanliſe ajakirjanduſe ja „Sotſi" („Tulewiku") lugemiſeſt ja kutſutakſe üles, hakkama „Tallinna Tööliſe" kindlaks lugejaks (tellijaks).

6. Tuleb toime panna „Tallinna Tööliſe" heaks piduõhtuid, näitemüüke, kontſerte jne., mille kogu puhas ſiſſetulek läheks lehe põhikapitaaliks.

Kõik töölisteühiſuſed, kes kihutuspäewade jooksul pidu mõneks muuks otstarbeks toime panewad, määrawad wähemalt oſa puhtſiſſetulekuſt „Tallinna Tööliſele".

Tööliste tarwitajate-ühiſuſed otſustawad oma aasta-kooſolekutel oſa puhtkaſuſt annetada „Tallinna Tööliſe" põhikapitaali heaks.

7. Kõik tööliste organiſatſioonid (tööliste-ühiſuſed, ſeltſid, Eeſti Iſeſeiswa Sotſialiſtliku Tööliste Partei oſakonnad jne.) peawad kihutuspäewadel tingimata peakooſoleku ära, kus eſimeſel kohal peab ſeiſma töölistelehe toetamisküſimus.

8. Tööliste organiſatſioonid otſiwad oma kooſolekul teeſid, kuidas korraldada kihutuſt tööliste korterites, wabrikutes jne., õhtuti ja puhkpäewadel käiwad ühiſuste liigete grupid mööda tööliste eluaſemeid, et koguda tellimiſi ja annetuſi, ſeal juures lehe otstarbet ſeletades. Sealſamas tuleb juhuſt tarwitada, et ärkſamale proletaarlaſele ſelgeks teha wajaduſt kaastöö ſaatmiſe aſjus „Tallinna Tööliſele"; ühtlaſi tuleb ſealſamas ülesſe märkida toimetuſe jaoks teated töörahwa eluolude wõi huwide kohta, ſoowiawalduſed lehe ſiſu aſjus, mida kuulukſe neilt, kellede keskel tehakſe kihutuſt.

9. Maal peawad klasſiteadlikud töölised, maatööliste ühiſuſed, partei oſakonnad jne. ära kaſutama kõik töörahwa kokkukogunemiſe kohad (laadad, kirikualuſed puhkepäewiti jne.); tuleb organiſeerida ſaunaſt ſauna ja ärkſama wäikemaapidaja taluſt popsniku onni käimiſt kihutuſe otstarbel.

10. „Tallinna Tööliſe" wäljaandmiſe wõimaldamiſeks toimepandawad kihutuspäewad, wältawad, kuni leht on aineliſelt ülewõrra kindlustatud, et ta wõib korralikult ilmuma hakata.

11. Kõigis kihutuspäewadesſe puutuwates küſimustes (tellimiste wastuwõtmiſe raamatute, kõnelejate jne. aſjus) tuleb pöörata: Tallinnas — Töölisteühiſuste Keſknõukogu poole (Googoli puiestee nr. 4, Tööliste Keldris); Tartus Töölisteühiſuste Keſknõukogu (Loſſi tän. nr. 3); Pärnus — Töölisteühiſuste Keſknõukogu (Poſſeti tän. 14).

Tallinna S. Kirj.-Ühiſuſe trükikoda, Pikk tän. 2.